

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

SZEMLE

TARTALOM

- Európai szocialista országok könyvtártudományi és módszertani központjának budapesti értekezlete 389-391
- Megyei könyvtárak feldolgozási csoportvezetőinek értekezlete 392-393
- Megjelent az 1945-1960-as évek magyar retrospektív bibliográfiájának első darabja 394
- Az 1964. évi könyvtártudományi pályázat eredménye 395
- A tudományos és szakkönyvtárak módszertani munkabizottságának határozatai 396-398
- A római nemzetközi dokumentációs és információs kongresszusról 399-413
- Beszámoló az ISO/TC 46/ Dokumentáció budapesti üléséről 414-428
- Műszaki haladás 429-436
- Recenziók 437-456
- Hírek 457-464
- Ujabb könyvek a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban 465-467

1964

KIADJA
A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI
KÖZPONT

6

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

SZEMLE

KIADJA

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

10. évf.

1964.

U. SZ.

EURÓPAI SZOCIALISTA ORSZÁGOK
KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONTJAINAK
BUDAPESTI ÉRTEKEZLETE
(1964. december 14-18-ig.)

Lapunkban már hirt adtunk arról, hogy 1964. december 14-18-ig munkaértekezletet tartottak európai szocialista országok könyvtár-tudományi és módszertani központjainak vezetői.* Előzetes megbeszélések alapján az értekezlet napirendjén az alábbi referátumok szerepeltek:

CSUBARJAN, O. Sz. (Szovjetunió): Szovjet tapasztalatok a könyvtárak módszertani irányítása terén;

RÜCKL, Gerhard (NDK); A könyvtári munka tudományos szervezésének kérdései;

BÓDAY Pál (Magyarország): A szocialista országok együttműködése a könyvtártudományi tájékoztató munka terén.

Mivel a résztvevők (névsorukat a 391. oldalon közöljük) a referátumok szövegét az értekezlet előtt megkapták, a viták rendkívül élénkek és alaposak voltak. Mindegyik napirendi pontnál jellemző volt a felszólalásokra, hogy különös hangsúlyt helyeztek az együttműködés lehetőségére. A viták eredményeként ideiglenesen megszövegezett ajánlások arról tamuskodnak, hogy a referátumok által érintett számos kérdésben lehetséges és szükséges is az együttműködés.

Az ajánlások végleges szövegét a Könyvtári Figyelő teljes terjedelmében közölni fogja. Ezt a

* Az értekezletről tömör, lényegre tapintó beszámolót közölt a Könyvtáros 1965. évi 2. száma (59-61.p.)

szöveget -mivel az értekezlet utolsó napján már nem volt idő a k ö r ü l t e k i n t ő é s v é g l e g e s megfogalmazásra- a résztvevők az első fogalmazás alapján írásbeli hozzászólásukkal egészítik ki vagy módosítják. (Számos hozzászólás már megérkezett; az ajánlások i d e i g l e n e s szövegének magyar fordítását az érdeklődőknek szívesen m e g k ü l d j ü k.)

Az értekezlet teljes anyagát magyar nyelven is közölni fogjuk. (A hivatalos nyelv a német és orosz volt; e nyelveken jelentek meg a referátumok is.) Az anyag zöme (a három referátum és a hozzászólások egy része) már magyar nyelven is az érdeklődők rendelkezésére áll a Könyvtártudományi és Módszertani Központ tájékoztatási osztályán.

Az alábbiakban felsoroljuk az értekezlettel kapcsolatos dokumentumok jegyzékét. Ezeket a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban az érdeklődők tanulmányozhatják és megkaphatják közvetlen könyvtárközi kölcsönzés útján is.

AZ ÉRTEKEZLET DOKUMENTUMAI

Az említett három r e f e r á t u m (O.Sz.Csubarjan,G.Rückl, Bóday P.) orosz, német és magyar nyelvű szövege olvasható a Szakkönyvtárban.

A napi vitákon elhangzott felszólalásokat (dec. 16, 17 és 18-án) k i v o n a t o s jegyzőkönyvben (Bulletin) tettük közzé orosz és német nyelven az értekezlet résztvevői számára. Ezek a bulletinek (1-5.sz.) szintén rendelkezésre állnak az említett két nyelven. A felszólalások t e l j e s szövegeinek magyar nyelvű fordítása is folyamatban van.

A munkaértekezlet előtti hónapokban minden résztvevő ország módszertani központja t ö m ö r ö s s z e f o g l a l ó t készített országa könyvtárügyéről és a módszertani központ szervezetről, munkájáról. Ezek az összefoglalók az alábbi sorrendben jelentek meg: 1. Csehszlovákia (német, orosz nyelven); 2. Lengyelország (német nyelven); 3. Bulgária (német nyelven); 4. Szovjetunió (orosz nyelven); 5. Magyarország (német, orosz, magyar nyelven); 6. Német Demokratikus Köztársaság (német nyelven); 7. Jugoszlávia (részben német, részben orosz nyelven). Az összefoglalók magyar fordítása is folyamatban van; előreláthatólag 1965. első félévében jelenik meg egy kötetben magyar, német és orosz nyelven.

A már szintén említett a j á n l á s o k i d e i g l e n e s szövege magyarul, németül és oroszul áll rendelkezésre.

AZ ÉRTEKEZLET RÉSZTVEVŐI

BULGÁR NÉPKÖZTÁRSASÁG

Stefan ATANASOV, a Haskovo-1 Kerületi módszertani könyvtár részlegének vezetője

Aleksander Marinov BUHTEV, a Ruse-1 Kerületi könyvtár módszertani részlegének vezetője

Liljana Aleksandrova DIMITROVA, a Bulgár Mezőgazdasági Tudományos Akadémia könyvtárának igazgatója

Dr. Konsztantinka KALAJDZSIEVA, a Nemzeti Könyvtár igazgató helyettese

Szežina Todorova TOSEVA, a Nemzeti Könyvtár tudományos-módszertani részlegének munkatársa

CSEHSZLOVÁK SZOCIALISTA NÉPKÖZTÁRSASÁG

Dr. Kamil GROH, a Központi könyvtári tudományos-módszertani osztály vezetője.

Ljubica KOREN, a Kultuszminisztérium munkatársa

Dr. Svatava MATEJOVCOVÁ, a Központi könyvtári tudományos-módszertani osztály munkatársa

JUGOSZLAV SZÖVETSEGI KÖZTÁRSASÁG

Ljubica KOREN, a Kultuszminisztérium munkatársa

Vanda MILČETIĆ, a Varaždini Városi Könyvtár igazgatója

Dr. Višnja VUKOVIĆ, a Zágrábi Városi Könyvtár igazgatója

LENGYEL NÉPKÖZTÁRSASÁG

Jadwiga KOŁODZIEJSKA, a Könyv- és Olvasásügyi Intézet osztályvezetője

Alfreda LUCZYNSKA, a Könyv- és Olvasásügyi Intézet osztályvezetője

Dr. Witold STANKIEWICZ, a Nemzeti Könyvtár igazgatója

NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG

Dr. Gerhard POMASSL, a Deutsche Bücherei bibliográfiai osztályának vezetője

Gotthard HÜCKEL, a Zentralinstitut für Bibliothekswesen igazgatója

Gerhard SCHWARTZ, a Tudományos könyvtárak módszertani központjának igazgatója

SZOVJETUNIÓ

O.Sz. CSUBARJAN, a Lenin Könyvtár Tudományos módszertani osztályának vezetője

MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG

Művelődésügyi Minisztérium

BIRO Vera, a Művelődésügyi Minisztérium főosztályvezetője

Dr. LÁNG Dora, a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárostályának helyettes vezetője

Könyvtártudományi és Módszertani Központ

BARABÁSI Rezső, a KMK vezetője

BÓDAY Pál, a KMK Tájékoztatási osztályának vezetője

FARAGÓ Lászlóné, a Munkaértekezlet titkára

Dr. PATAKI Ernő, a KMK Tudományos és Szakkönyvtár módszertani osztályának vezetője

SALLAI István, a Közművelődési könyvtárak módszertani osztályának vezetője

MEGYEI KÖNYVTÁRAK FELDOLGOZÁSI CSOPORTVEZETŐINEK ÉRTEKEZLETE

1964. nov. 25-27-én rendezte meg a KMK a megyei könyvtárak feldolgozási csoportvezetőinek értekezletét, ahol a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár is képviseltette magát. A háromnapos program a továbbképzés keretébe illeszkedett, de a tematikának megfelelően részben munkaértekezlet jellegű volt.

Előadás hangzott el a feldolgozó munka időszerű kérdéseiről; az ETO fejlesztéséről; a hírlapok és folyóiratok beszerzéséről és feldolgozásáról. Az előadásokat vita követte. A résztvevők látogatást tettek a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában, ahol a szak-katalógust tanulmányozták.

Az előadások és a vita középpontjába az állami közművelődési könyvtárakat leginkább érintő feldolgozási kérdések kerültek.

A címléírás problémáiról csak tájékoztatás történt (1. Könyvtári Figyelő 1964. 3-4.sz. 176-182. p. Horváth Magda cikket.) Az ETO táblázataiban bekövetkezett változások ismertetése (3-as főosztály egyes osztályaiban történt változások, a 4-es főosztály megszűnése és a Nyelvtudomány 8-as főosztályába való átkerülése stb.) élénk érdeklődést váltott ki és a vita a szakkatalógusok átszerkesztéséről és új raktári szakcsoportszámok kialakításáról folyt. Ugyanis a 400 (Nyelvészet) és 413 (Szótárak) szakcsoportszám megszűnt. Felvetődött az a kérdés is, hogy egyes tulságosan zsúfolt szakcsoportokat (pl. 621) bontani kellene, továbbá meg kell vizsgálni, hogy a szabadpolcos elhelyezés kíván-e valamilyen változtatást a raktári szakcsoportszámok tekintetében.

A kérdéssel most foglalkozik a KMK Közművelődési Könyvtárak Módszertani Osztálya. Az ÁKV által forgalomba hozott nyomtatott katalóguscédulákon előre láthatólag az év második felétől kezdik felüntetni az új szakjelzeteket és raktári szakcsoportszámokat.

Az Egyetemes Tizedes Osztályozás táblázataiban bekövetkezett változásokat Babiczky Béla összegezte (az ETO 1958-as magyar kiadá-

sának szintjéig). A kiegészítések és javítások jegyzéke a Könyvtári Figyelő mellékleteként rövidesen meg jelenik.

A megyei könyvtárak katalógus-helyzetének értékelése után a megbeszélés résztvevői megállapodtak abban, hogy a katalógusok szerkesztésének színvonalát emelni kell néhány megyei könyvtárban. Első lépésként a betűrendes katalógusokat (olvasói és szolgálati) kell rendbehozni -ahol szükséges-, hogy az állománygyarapítás és az olvasószolgálati munka erős bázisai legyenek. A betűrendes katalógusok revíziójánál a melléklapok helyes megválasztásáról, a szükséges utalók elkészítéséről, az állományból kivont kiadványok összes katalóguscéduláinak kiemeléséről stb. kell gondoskodni. A szakkatalógusokat illetően a feldolgozási csoportvezetők többsége a szolgálati szakkatalógus megszüntetése mellett foglalt állást, azzal, hogy a cédulákat tovább gyűjtik, de a katalógust nem szerkesztik. (A cédulákat egy esetleg később kialakítandó tárgyszókatálógushoz teszik el.) Az olvasói szakkatalógus revízióját és a csoportalkotáson alapuló szerkesztést csak az ETO változásainak bevezetése után, illetve ezzel egyidőben végzik el a könyvtárakban.

A járási, városi (községi) könyvtárak katalógushelyzetének vizsgálata során megállapodtak a feldolgozók abban, hogy a legsürgősebb feladat (néhány megyét kivéve) az említett könyvtárak hiányzó katalógusainak pótlása, a meglévő katalógusok revíziója. Ennek alapfeltétele, hogy a raktári kartekek hiánytalan legyen mindenhol, továbbá, hogy a megyei könyvtárak fokozottabban ügyeljenek (legalább 1965. jan. 1-től) e könyvtárak nyomtatott cédula rendelkezéseire. A meglévő állomány hiányzó céduláinak pótlásáról a megbeszélésen nem született döntés.

TIZENHAT ÉV MAGYAR
MŰVÉSZETI, IRODALMI, FÖLDRAJZI ÉS TÖRTÉNELMI
TÁRGYU KÖNYVEINEK BIBLIOGRÁFIÁJA

MAGYAR KÖNYVÉSZET

1945–1960

A Magyarországon nyomtatott könyvek
szakosított jegyzéke

KÖNYVTÁR
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

IV.

MŰVÉSZETEK - IRODALOM - FÖLDRAJZ - TÖRTÉNELEM

BUDAPEST
1964

A magyar retrospektív nemzeti bibliográfiai munka fontos állomá-
sánóz érkezett: megjelent a fel-
szabadulás utáni 16 év magyar iro-
dalma összefoglalásának első darab-
ja, a 616 oldal terjedelmű 4. kö-
tet. A bibliográfia, a kurrens nem-
zeti bibliográfiában is alkalma-
zott egyszerűsített ETO csoportok
szerint osztja be anyagát. Egy szak-
csoporton belül a tételek betűrend-
ben következnek egymás után.

Címleirásai az MSZ 3424–60. sz.
szabvány alapján készültek. Ha a
mű 1945–1960 között több kiadásban
is megjelent, csak az első leirá-
sát közli, a többi kiadást pedig
a megjegyzés rovatban jelzi. A cím-
leírások minden esetben feltün-
tek az Országos Széchényi Könyv-
tár jelzetét.

A tudományos szempontból fontos
gyűjtőkötetek címleirásai után a
kötetek tartalmát is felsorolja a
bibliográfia, a szépirodalmi anto-
lógiáknál pedig a szerzők neveit
tünteti fel a címleírás alatt.

Ha egy mű tartalma több csoport-
ba is tartozik, a teljes címleírás
a legjellemzőbb csoportba kerül, a többi helyről pedig ide utalás
történik.

A sorozatokról a sorozatcím alatt is készül címleírás, felsorol-
va az ott megjelent művek címét. Az irodalmi sorozatokat a 080 szak-
csoportban függelékként adja.

A rendkívül nagyjelentőségű munka most megjelent kötete mellett
az alábbi kötetek vannak sajtó, illetve szerkesztés alatt (zárójel-
ben a várható megjelenési év):

1. Általános művek, filozófia, vallás, társadalomtudományok,
nyelvészet (1965 első félév)
2. Természettudományok, orvostudomány (1966)
3. Alkalmazott tudományok (1966)
4. Mutatók (1967)

A munka részletes ismertetésére lapunk egyik következő számában
még visszatérünk.

AZ 1964. ÉVI KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI PÁLYÁZAT EREDMÉNYE

A Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztálya 1962-ben "A könyvtár-tudományi kutatások 1963/65. évi programja. Pályázati felhívás" címmel kutatási tematikát tett közzé. (L. Könyvtári Figyelő. 1962. 9-10.sz.) A programban szereplő témák közül azokat a legfontosabbakat, amelyeknek kidolgozását a könyvtári elmélet és gyakorlat, valamint a könyvtárügy egészének fejlődése szempontjából elsőrendűen fontosnak ítélte meg, egyben pályázatra is kitzúzte 1963-ban, majd 1964-ben is. Az 1963. évi pályázatra érkezett hat pályamunka közül három nyert pályadíjat. (L. Könyvtári Figyelő. 1963. 5.sz. és A Könyvtáros. 1964. 1.sz.)

Az 1964. évi könyvtártudományi pályázat eredményesebb volt az 1963. évinél. A fokozottabb érdeklődés már abban is megnyilvánult, hogy a pályázatra szám szerint is több, összesen nyolc pályaművet küldtek be. Még fontosabb azonban az a tény, hogy ezek többsége témaválasztásánál fogva is jobban szolgált a pályázati felhívás célkitűzését. A pályázók élő, eleven, aktuális problémákat tárgyaló, s a fejlődő magyar könyvtárügyet, illetve annak fontos területeit elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt segítő tanulmányokat nyújtottak be. Akad közöttük néhány olyan, amelynek tartalmi, vagy módszertani eredményei konkrét segítséget nyújthatnak a magyar könyvtárügy soron következő ötéves tervének a kidolgozásánál is.

Az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács Könyvtártudományi és Kiadványi Szakbizottsága a beérkezett nyolc pályamű közül az alábbi ötöt találta érdemesnek jutalmazásra:

I. díj. 5000,- Ft.: Ughy Jenő (KMK) "1000 falusi lakos és a könyv" és Tóth Béla (Bp. Fővárosi Tanács V.B. X. Oktatási Osztályának Szakfelügyeleti és Továbbképzési Csoportja) "Az irodalmi érdeklődés vizsgálata az olvasástanulás kezdő időszakában";

II. díj 3000,- Ft.: Varga Béla (Veszprém, Megyei Könyvtár) "Veszprém megye könyvtárügyének távlati telepítési és fejlesztési terve" és Urbán László (KMK) "Sztocchasztikus kapcsolatok vizsgálata a közművelődési könyvtárak statisztikájában";

III. díj. 2000,- Ft.: Szente Ferenc (KMK) "A kis lélekszámú falusi települések könyvtári ellátottsága és a fejlesztés lehetőségei."

A TUDOMÁNYOS ÉS SZAKKÖNYVTÁRAK MÓDSZERTANI MUNKABIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATAI

1964. október 21-én tartották a tudományos és szakkönyvtárak módszertani részlegeinek vezetői első értekezletüket a Könyvtártudományi és Módszertani Központ szervezésében.

Az értekezleten elhatározták, hogy Módszertani Munkabizottságot alakítanak, melynek tagjai a következők lettek:

G á l Andorné, osztályvezető (OMK-DK);

G y ö r e Pál, főosztályvezető (KGM MTTI);

K i s f a l u d i Sándor, osztályvezető (OPK);

M ó r a László, osztályvezető (Bp.MÜEK);

P a t e k Ferenc, könyvtárvezető (KGM Tervező Irodák Kt.);

S i m o n Mária Anna, tudományos főmunkatárs (MTA Kt.);

S z é k e l y Sándor, könyvtárigazgató (OOK);

a KMK részéről:

B e r e c z k y László, tudományos munkatárs

F a r a g ó Lászlóné, h.osztályvezető

P a t a k y Ernő, osztályvezető.

A Munkabizottság 1964. december 4-én tartotta első ülését.

P a t a k y Ernő értékelte az októberi ülés eredményeit, kiemelve azt, hogy az Országos Könyvtári és Dokumentációs Tanács időközben megtartott ülésén is több hivatkozás történt az ankétra, mint a k ö n y v t á r k ö z i e g y ü t t m ű k ö d é s u j p é l - d á j á r a. Közölte, hogy a KMK magyar és orosz nyelven közlésezi 1965 első negyedében az októberi értekezlet anyagát.

A Munkabizottság tagjai egyetértettek a módszertani értekezlet általános értékelésével és helyeselték az anyag m a g y a r é s o r o s z n y e l v ű k i a d á s á t. Vita után az anyag

kiadásával kapcsolatban a Munkabizottság a következő álláspontra jutott:

- a/ a kiadványnak nem kellene egységes álláspontot tükröznie, hanem az elhangzott különböző szempontokat kell felölelnie;
- b/ a kiadvány bevezetőjében röviden ismertetni kellene a magyar tudományos és szakkönyvtári hálózatokat;
- c/ függelékben közölni kellene a megjelent, fontosabb módszertani kiadványok jegyzékét;

A Munkabizottság úgy határozott, hogy a módszertani osztályok évi és esetleges távlati munkaterveiket január 10-ig -lehetőleg 12 példányban- megküldik a KMK-nak s függelékként közlik a más osztályokon folyó módszertani jellegű munkák terveit. A Munkabizottság kéréssel fordul a bizottságban nem képviselt nagykönyvtárakhoz (különösen a vidéki egyetemi könyvtárakhoz), hogy módszertani munkaterveiket szintén küldjék meg a KMK-nak. A hálózati központok módszertani osztályai maguk döntenek el, hogy alközpontjaik tervét beküldik-e, vagy csak beszámolnak róla. A Munkabizottság legközelebbi ülésén ezeket a munkaterveket tárgyalja meg abból a szempontból, hogy mennyiben ad egyik könyvtárnak segítséget egy másikban végzett módszertani munka. Később fogja a Munkabizottság eldönteni, hogy az összességében rendszerezett módszertani munkaterveket kiadvány, cikk, körlevél vagy egyéb módon teszi-e nyilvánossá.

A Munkabizottság hosszasan vitatkozott a tapasztalatait cseré formáiról és lehetőségeiről. Végülis megállapodtak, hogy a KMK irányelveket szerkeszt a tapasztalatok közlésének formáiról, ezt a Munkabizottság a legközelebbi ülésen megvitatja s kísérleti jelleggel megindítja a tapasztalatok begyűjtését és megszervezi ezek közzétételét. Az egyes témák szakember-katasztrókének felállítása következő lépés.

A Munkabizottság úgy határozott, hogy legközelebbi ülésén a módszertani értekezlet anyagából kiemeli a kidolgozásra váró legfontosabb elméleti és gyakorlati módszertani problémákat. Ezeknek a témáknak a kidolgozása hosszabb időt vesz igénybe, ezért a Munkabizottság egyelőre csak három gyakorlati téma kidol-

gozását tüzte ki célul, s -hozzájárulásukkal- felkérte a témafelelősöket.

1. t é m a: A hálózati központok módszertani szolgáltatásainak hasznosítása a tagkönyvtárakban. A témafelelőst a Munkabizottság legközelebbi ülésén kéri fel. A témafelelős munkatársaiként közreműködnek F á r a g ó Lászlóné és B e r e c z k y Iászló. Az egyes könyvtárak módszertani részlegei vállalják a témafelelős által kért felméréseket.

2. t é m a : A visszakeresés lyukkártyás eszközeinek vizsgálata a könyvtári és dokumentációs alkalmazhatóság szempontjából. Témafelelős: B a l á z s Sándor osztályvezető.

3. t é m a: Felsőszintű döntések (beruházás, fejlesztés, kutatás, szervezés stb.) meghozatalának tájékoztatási segédeszközei, tekintettel a gazdasági mutatókról szóló folyamatos információra. Témafelelős: G y ö r e Pál.

A felméréseket s ezek alapján a tanulmányokat 1965. szeptember 1-ig kell elkészíteni. Azokat akkor a Munkabizottság értékeli.

A munkálatok kifejezetten a Munkabizottság keretében folynak s ha azok eredménye kiadásra kerül, az mint a Munkabizottság kiadványa jelenik meg. A feldolgozásban ügyelni kell arra, hogy első sorban a valamennyi együttműködő könyvtárat közösen érdeklő szempontok kerüljenek előtérbe.

A tapasztalatcsere és tanulmányok kidolgozásának pénzügyi fedezetéül a Munkabizottságok által képviselt hálózati központok képviselői megfelelő összeget ajánlottak fel.

Györe Pál

A RÓMAI
NEMZETKÖZI DOKUMENTÁCIÓS ÉS INFORMÁCIÓS
KONGRESSZUS

A kongresszus rendező szerve,
célja, résztvevői

Az olasz CNP. (Termelékenységi Központ) C o m i t a t o N a - z i o n a l e p e r l a P r o d u t t i v i t a 1964. február 2-11-ig nemzetközi kongresszust és kiállítást rendezett a tudományos és műszaki dokumentáció és információ kérdéseiről, eszközeiről.

A kongresszuson kb. 300 szakember vett részt 29 országból. Olaszország 115, Franciaország 58, Svájc 14, az Egyesült Államok és a NSzK 10-10, Anglia 8 képviselőt küldött; ezenkívül csaknem minden európai állam, továbbá Észak- és Délamerika, Japán, Kína, Pakisztán, Izrael, s néhány afrikai állam is képviseltette magát. A szocialista országok közül a Szovjetunióból, Lengyelországból, Magyarországról, és Jugoszláviából voltak küldöttek.

A kongresszus és kiállítás célját, feladatát a CNP elnöke: Ivan Matteo L o m b a r d o megnyitója abban jelölte meg, hogy menél több közvetlen, új tapasztalatot nyújtson az érdekelteknek a leghatékonyabb módszerekről, eljárásokról s működés közben mutassa be a dokumentáció és információ jelenleg használatos minden fontosabb technikai eszközét.

A kongresszus tematikája

A kongresszus előadásai, vitái 4 fő téma köré csoportosultak:

1. a dokumentumok elemzése és az információk feldolgozása; a bevezető előadást A. Scortecci, a génuai egyetem tanára tartotta; szóba kerültek a dokumentumok feltárásának, s az információs szolgálatnak nyelvi, logikai, lélektani, szociológiai problémái, különös tekintettel a dokumentumok (információk) osztályozására, és a felhasználó rétegek kategorizálására;
2. a dokumentáció és információ eszközei, a dokumentáció és információ gépesítésének és automatizálásának jelenlegi helyzete; Balbis referátuma összefoglalóan ismertette a tájékoztatás eszközeit, különös tekintettel a felhasználókra; Langfelder (az IBM képviselője) tömör, tág perspektívát nyitó előadásban összegezte a gépesítés és automatizálás mai állását, kilátásait, a dokumentumok közvetlen leolvasása, az automatikus tördelés, a gépi fordítás, a gépi kivonatkészítés és osztályozás, a mechanikus, mágneses és fényérzékeny információhordozók, továbbá a válogatógépek, és az információk távközlésére alkalmas eszközök terén; a gépesítésre vonatkozó előadások jórészt az előbb felsorolt problémák gyakorlati megoldásait ismertették; foglalkoztak a bibliográfiai - könyvtári szolgáltatásokkal, a tudományági és iparági tájékoztatással; a szabadalmi információval; az indexelő rendszerekkel; kereső-válogató rendszerekkel, különös tekintettel az információk szelektív elosztására (témafigyelés); a reprográfiai eszközökkel; a sajtó, rádió, film, televízió, muzeum szerepével; és a tájékoztatási szolgáltatások költségelemzésével;
3. dokumentációs és információs központok, szervek alapítása és szervezeti felépítése; a kongresszus egyik kiemelkedő előadása volt E. Pietsch referátuma, melyet alább részletesebben ismertettek; ebben a témacsoportban sok "átfedés" volt a második témacsoport elő-

adásaival; foglalkoztak az országos, tudományági és ipar-
ági információs központok szervezetével, szerepével; a
vállalati dokumentáció gépesítési problémáival; a doku-
mentálók képzésével, a hivatásuk betöltéséhez szükséges
jellemvonásokkal, tulajdonságokkal;

4. e g y ü t t m ű k ö d é s a d o k u m e n t á c i ó
é s i n f o r m á c i ó t e r ű l e t é n ; a beveze-
tő előadást A. King tartotta, de nem az együttműkö-
dés problémáiról, hanem a tudományos és műszaki informá-
ció viszonyáról, s az információ szerepéről az új tech-
nológiák elterjedésében; az együttműködésről szóló előa-
dások az UNESCO szerepével, a Skandináv államok kooperá-
ciójával, a nemzetközi kódnyelvről, s a lengyel tájékoz-
tatási központ (CIINTE) információs cseretevékenységével
foglalkoztak; ez a témakör meglehetősen szegényes volt;
kooperációs kérdésekről sok szó esett viszont a szerve-
zeti kérdésekkel foglalkozó (harmadik) témacsoportban.

A megnyitó előadással, és a 4 témacsoport tárgyalását bevezető
referátumokkal együtt összesen 98 előadás hangzott el; az első té-
macsoportban 14, a másodikban 50, a harmadikban 27, a negyedikben 6
referátumot illetve előadást tartottak.

Az összehasonlítás kedvéért érdemes megjegyeznünk, hogy az 1958.
évi washingtoni nemzetközi információs konferencián 7 témakörben 84
előadást tartottak, a washingtoni konferencia tematikáját sokkal ha-
tározottabban, tisztábban körvonalazták és csoportosították, a ró-
mai kongresszus 4 témakörét meglehetősen lazán, elmosódottan álla-
pitották meg; a csoportokon belül az előadások sorrendje sem volt
mindig logikus, ezért meglehetősen nehéz áttekinteni a kongresszus
teljes tematikai spektrumát. Erre az áttekintésre vállalkozott,
-legalább is vázlatosan- H. K r i e g rövid beszámolója (1), a-
melyben megkísérelte a kongresszus "nagy zsongásából kiballani a fő
dallamokat".

Mivel a konkrét részletek mindig érdekesebbek, mint a felsoro-
lászerű általánosságok, s az egész kongresszust ilyen rövid terje-
delmű beszámolóban csak általánosságokban lehetne ismertetni, a kö-
vetkezőkben a kongresszus főbb előadásainak egyik vezérmotívumát,
és a harmadik: a szervezési kérdésekkel foglalkozó témacsoport be-
vezető referátumát fogom részletesebben tárgyalni és kommentálni.

A tájékoztatás "új hulláma"

A szakirodalmi áradat megfélemezésére irányuló törekvések talán túlzottan is előtérbe állították a tájékoztatás technikai eszközeinek fejlesztését. Amennyire helyes az az igyekezet, hogy a legkorszerűbb technikai eszközök alkalmazásával végezzük el mindazokat a munkafolyamatokat, amelyeket lehet, éppen annyira helytelen a technikai eszközök öncélú, a tájékoztatás használatától, használótól elvonatkoztatott létrehozása, fejlesztése. Nemegyszer megtörténik ugyanis –amint azt R.A. Fairthorne észrevette–, "hogy meglévő géphez keresnek munkát", ahelyett, "hogy valamilyen munkára alakítanak ki" a gépet (2). Nem azért kell a technikai eszközöket, gépeket létrehozni, mert ez a tudomány és technika állása szerint már megvalósítható, hanem azért, hogy a társadalom részére hasznos, vagy nélkülözhetetlen feladatot teljesítsenek. A tájékoztatásnak nem az eszközök és "csatornák" tökéletes kiépítése a végső célja, hanem a felhasználó e g y é n e k kiszolgálása e r e d m é n y e s e n h a s z n o s í t h a t ó információval. Igen találóan fejezte ki a római kongresszus egyik felszólalója: az információt nem a gépek, hanem az emberek számára kell készítenünk.

Talán nem tévedek, ha a tájékoztatás " u j h u l l á m á t " ebben az emberre irányuló, " h o m o c e n t r i k u s " s z e m l é l e t b e n látom; ez a szemlélet igen erőteljesen hallatta szavát a római kongresszuson, s egyre fokozottabban jut érvényre a tájékoztatás szakirodalmában is. Ebben a szemléletben az a felismerés jut érvényre, hogy a tájékoztatást igen nagymértékben emberi kapcsolatok, értelmi, érzelmi és akarati motivumok határozzák meg. A tájékoztatásnak nemcsak az információ (tudományos vagy más ismeret) és ennek "kezelése" a tárgya, hanem a tájékoztató is, és a tájékoztatás felhasználója is. Ez persze nem új dolog. Ranganathan már évtizedekkel ezelőtt rámutatott arra, hogy a könyvtár nem más, mint a könyv, könyvtáros és olvasó megfelelő kapcsolata, egysége; tágabban értelmezve: a tájékoztatás tulajdonképpen a tájékoztató és a felhasználó kapcsolata az információn keresztül. Ennek a kapcsolatnak megvannak a maga lélektani és szociológiai jellegzetességei, törvényszerűségei, s ezeket a tájékoztatás sikere érdekében feltétlenül ismernünk kell, s figyelembe kell vennünk.

Közelebb a felhasználókhhoz!

Scortecci, Balbis és Pietsch referátumának egyaránt egyik központi kérdése volt: hogyan férközhetünk közel a tájékoztatás felhasználóihoz? Scortecci például azt a problémát vizsgálta: hogyan használja az emberi elme az információt. Ennek megértésétől is függ ugyanis a tájékoztatás hatékonysága. Azzal, hogy információkat közlünk, alkotó munkára kívánunk ösztönözni; s ösztönzésünknek találkoznia kell valamely alkotó feladat megoldására irányuló személyes erőfeszítéssel. Ha ez a találkozás sikerül, tehát ha megfelelő formában, megfelelő módon, megfelelő időben közöljük az információt, hozzájárulunk valamivel ahhoz, hogy az ember teljesítse legsajátosabb feladatát: új, teremtő gondolat létrehozását.

Az persze megoldhatatlan, hogy minden emberrel külön-külön foglalkozzunk (bár azt kellene tennünk!), s mindenkihez egyéni módon igazítsuk hozzá az információt, mint ahogyan a mértékutáni szabóságban teszik a ruhával. Sajnos, többnyire meg kell elégednünk bizonyos átlag-típusok szerint készített "konfekcionált" tájékoztatási termékekkel. Scortecci kísérletet tett a felhasználók tipizálására; 12 kategóriába sorolta a felhasználók többé-kevésbé homogén csoportjait. Ez a kísérlet, úgy gondolom, csak részben sikerült. Amint ő maga mondta: "a felhasználók csoportosítása igen nehéz, alapvető feladat; próbálkozás arra, hogy meghatározott számú egynemű közösségeket szolgáljunk ki egyének helyett". Ezzel a problémával nagyon komolyan kell szembe néznünk, mert a tájékoztatás alacsony hatásfokának egyik fő oka az, hogy a tájékoztatás igen gyakran a "levegőbe beszél", nem szolgálja ki senkinek a konkrét igényeit. Márpedig, ha egy munkahelyen (üzemben) dolgozók valamely csoportjának nem megfelelő információkat nyújtunk, ez olyan, mintha a szelöszalag munkásai részére selejt-darabokat szállítanánk.

A felhasználók típusainak megfelelően kell megállapítanunk a dokumentációs és információs szolgáltatások típusait is; s a típusokon belül meg kell határozni: miből mennyit nyújtunk. Igen tanulságos Scorteccinek az a kísérlete, melyben szinte orvosi receptszerűen vagy még inkább étrendszerűen próbálja meg előírni, hogy egy nagyolvasztó vezetője számára milyen tárgykörből milyen "sűrűségű" tájékoztatást kell nyújtani. A sűrűségi fokozatok: teljes dokumentum, hosszabb-rövidebb kivonat a felhasználó nyelvén,

cimek közlése eredeti nyelven. Nyilvánvaló, hogy a nagyolvasztó vezetőjét teljes dokumentumokkal kell informálnunk a redukálás technológiájáról, mint legszűkebb szakmájáról, és csaknem ugyanilyen "sűrűségi fokon" kell tájékoztatnunk az ércelőkészítés technológiájáról is; a szakmájához, beosztásához kapcsolódó egyéb ismeretekről, amilyenek: a vasfinomítás, munkaszervezés, gazdaságos termelés, társadalomlélektan, valamint az egyéni érdeklődése és hajlama szerint kiválasztott általános tudományos, műszaki és kulturális ismeretekről, olvasmányokról viszont egyre csökkenő sűrűségi fokon kell informálnunk, tehát rövid kivonatok vagy cimek közlésével.

A dokumentumok elemzését és feldolgozását úgy kell tehát végeznünk, hogy jól alkalmazkodjék a felhasználók egyéni szükségleteihez és figyelembe vegye az ismeretek (tudomány- és iparágak) összefüggéseit a felhasználó általános és speciális feladatai szempontjából.

A tájékoztatás: dialógus

Balbis referátuma, miután kisebbfajta epikai seregszemlét, enumerációt tartott a tájékoztatás eszközeinek fejlődéséről, típusairól, arra mutatott rá, hogy a dokumentalistának minden esetben ki kell tudnia választani azt az információt hordozó és közlő eszközt, amely leggyorsabban, leghatásosabban váltja ki a megértést a felhasználóban. Olyan formában, olyan eszközzel kell közölnie az információt, hogy megszólítsa, párbeszédre bírja a felhasználót. Az ember ugyanis nem a magány monológjában, hanem egy másik gondolkodó emberrel folytatott dialógusban nyilatkozik meg igazi mivoltában, ebben mutatja meg szellemi hatóerejét. Az emberi intellektus megközelítése azonban nem könnyű dolog. Sokan illetéktelen beavatkozásnak, háborgatásnak veszik a tájékoztatást; mások nincsenek tisztában önmagukkal, igényüket nem tudják pontosan körvonalazni; ilyen embereket nagyon nehéz megszólaltatni, kapcsolatot teremteni velük. A tájékoztatónak ilyen esetekben végtelenül türelmesnek kell lennie, s hü maradva a szolgálat szelleméhez, addig kell fáradoznia, amíg végül is sikerül a dialógust kialakítania.

A megszólításnak, dialógusnak még ma is az élőszó a legtökéletesebb eszköze. Erről -az egyre csodálatosabb technikai eszközök bővületében- sokszor megfélekedezünk. "Az élőszó, amely a gondola-

tot azonnal és közvetlenül visszaadja, sohasem helyettesíthető még a legtökéletesebb géppel sem". Ezért is nagyon fontos, hogy a szóbeli tájékoztatás és propaganda feltétlenül helyet kapjon a tájékoztatás eszközeire vonatkozó ismeretek oktatásában.

Gép és ember szimbiózisa

A tájékoztatásban is megkezdődött gép és ember tartós, egymást kölcsönösen támogató együttélése (3). Ez az együttélés valószínűleg annál sikeresebb lesz, mennél kevésbé válik gépiessé az ember, s mennél inkább emberivé válik a gép. Több intellektuális feladat megoldását is ma már a gépre bizzuk, mert tudjuk, hogy az általunk előírt program szerint "emberien" oldja meg, sőt tulatesz rajtunk, mert a gép nincs kitéve azoknak a zavaró körülményeknek, amelyek az emberi elmét, főleg koncentrációképesség, következetesség, pontosság, gyorsaság tekintetében állandóan fenyegetik.

A tájékoztatás hatékonysága érdekében elsősorban az információ-visszakeresés gépesítését kellene úgy megoldani, hogy a kérdésekre kapott válaszok kielégítőek legyenek a dokumentalista és a felhasználó számára is. Ez mindenekelőtt osztályozási probléma. A római kongresszuson P. Terzi ismertette a milánói Gépészeti Egyesület dokumentációs intézetében folyó osztályozás-elméleti munkálatokat, amelyek -bizonyos hipotézisek alapján- a jövő sikeres, "az emberi intellektus kapcsolási" folyamatait hiven tükröző rendszer kialakítására törekszenek. Terzi szerint a jelenlegi osztályozó rendszerek funkcionális szempontból mind alkalmatlanok a gépesítésre. A megalkotásra váró osztályozási rendszernek képessé kell tennie a gépet arra, hogy úgy dolgozzék, sőt jobban dolgozzék, mint maga a dokumentalista. Ez akkor érhető el, ha a gép reprodukálni tudja azokat az intellektuális folyamatokat, amelyek az információ keresése közben mennek végbe. A jelenleg használt rendszerek, tárgyszavak, indexek meglehetősen kezdetlegesek, és nem alkalmasak az érdeklődő intellektusban lejátszódó folyamatok utánzására.

Terziék nem jutottak még tovább hipotétikus elméleti megfontolásoknál; előadásában kicsit lemondóan jegyezte meg, hogy nincsenek megfelelő anyagi eszközeik kísérletek folytatására.

Terziék törekvése: a gép "humanizálása" nagyon rokonszenves gondolat, és pontosan egybevág azzal a kongresszuson sokszor han-

goztatott nézettel, hogy a tájékoztatásban is "mindennek mértéke az ember".

Pietsch tézisei

Az előzőekben vázolt gondolatok nagy része rendkívüli alappossággal dokumentálva jutott szóhoz E. Pietsch referátumában is, amelyet a tájékoztatás szervezeti kérdéseiről tartott (4). Pietsch előadását problémagazdagsága, a problémák állását és perspektíváját mindig lényegre tapintóan bemutató megállapításai, a legfontosabb eredmények és a kutatási tendenciák biztos ítéllettel való kiemelése, a valóban "releváns" szakirodalomra utaló bibliográfiai apparátusa egyaránt a kongresszus egyik legkiválóbb beszámolójává avatták. Ez természetesen nem volt meglepő, hiszen Pietsch a dokumentációs és információs szakmának Európában egyik legkiemelkedőbb képviselője, akinek a szakirodalomból számos alapvető elméleti és gyakorlati jellegű tanulmánya ismeretes. Kongresszusi előadásának tárgya a dokumentációs és információs szervek (központok) létesítésének, felépítésének problematikája volt. Bevezetőben széleskörű szociológiai háttérrel vázolta fel az információ napjainkban betöltött társadalmi szerepét, jelentőségét. Megállapította, hogy korunkat az információ korszakának is nevezhetjük, mert az információk feldolgozása, felhasználása ma nélkülözhetetlen feltétele minden olyan kutatási, fejlesztési munkának, amely új elméleti és gyakorlati ismeretek, eredmények létrehozására, tehát a társadalmi haladás előmozdítására törekszik.

Pietsch 12 tézisben foglalta össze információs szervek létrehozásának, kifejlesztésének, működésének alapvető szempontjait. A tézisek igen figyelemreméltóak, érdemes őket külön-külön ismertetni, Pietsch hozzájuk fűzött néhány kommentárjával együtt.

1. t é z i s

Az információ olyan termék, amely nemzeti "nyersanyagnak" számít s ezt a nyersanyagot a lehető leggondosabban meg kell munkálni, finomítani kell a lehető legkedvezőbb felhasználás érdekében ugyanúgy, ahogyan például a szenet, az ércet vagy az olajat megmunkálják, formálják, finomítják, hasznosítják.

2. t é z i s

Minden ország kutatási és fejlesztési költségvetéséből megfelelő részt kell juttatni az információnak, mint nyersanyagnak fel-

dolgozására, szolgáltatására.

Általában a kutatási, fejlesztési költségeknek 2 százalékát fordítják információra és dokumentációra, de valószínű, hogy ez az arány a jövőben nagy mértékben emelkedik.

3. t é z i s

Az információ a kutatás és fejlesztés elsődleges terméke, s kiindulásul szolgál további kutatási, fejlesztési munkákhoz; ezért az információ szolgáltatóit intézményi szempontból egy sorba kell helyezni a kutató intézetekkel, fejlesztő intézetekkel, illetve a termelési apparátussal.

Nem helyes, ha a dokumentációs és információs szervezetek, részlegeket adminisztratív, vagy kereskedelmi csoportokhoz, osztályokhoz csatolják; de még az sem helyes, ha a szó klasszikus értelmében vett könyvtárakhoz kapcsolják.

4. t é z i s

Az információs szolgálatot szakterületenként (tudományáganként) kell megszervezni országos szinten; a szakterületi információs szervek munkáját össze kell hangolni, az információs szervezetek kölcsönösen támogatniuk kell egymást. Bebizonyosodott, hogy Donker Duyvies véleménye volt helyes, aki a huszas évek elején azt hangoztatta, hogy a nemzetközi dokumentációs és információs szervezetek kialakításának elsőrendű feltétele országos szervezetek létrehozása.

5. t é z i s

A szakterületi információs szervek közül egyetlen információs szervet kell felelőssé tenni a teljességre törekvő, minden részletre kiterjedő információs szolgálatért. Ennek az információs szervnek kell gondoskodnia arról, hogy a szakterülethez tartozó minden információ feldolgozásra kerüljön s hogy a lehető legeredményesebb információs szolgáltatásokat nyujtsák. Ennek érdekében az információs szervezeteket szigorúan meghatározott koordinálással kell felépíteni, mert másképpen nem szüntethető meg az információs munkában ma még sokhelyütt tapasztalható összevisszaság. Jellemző, hogy a koordinálás, kooperáció, munkamegosztás problémái a kapitalista országokban is jelentkeztek, elsősorban az Egyesült Államokban, ahol köztudomásúan hatalmas összegeket költenek kutatásra és fejlesztésre, de ebből az összegből sokat elpazarolnak amiatt, hogy az információs munka nincsen megfelelően megszervezve, központo-

sitva, illetve koordinálva.

6. t é z i s

Az országos szinten működő információs központokat a lehetőség szerint nemzetközileg is össze kell hangolni. Ennek egyik legfontosabb feltétele, hogy olyan egységes kód-nyelvet alakítsunk ki, amely lehetővé teszi az információk világviszonylatban egyöntetű feldolgozását, visszakeresését, szolgáltatását. Mindezideig nem sikerült ilyen kód-nyelvet létrehozni, bár több helyen van már olyan közös nyelv, amely alkalmas arra, hogy egy-egy szakágazatban nemzetközi szinten szervezzék meg az információs szolgálatot (például az atomtechnika, a mezőgazdaság és az orvostudomány területén).

7. t é z i s

Abból a tapasztalatból kiindulva, hogy a szervezésben leghatékonyabb az ugynevezett centralizált decentralizáció, minden egyes országban célszerűnek látszik dokumentációs és információs "kling" intézet létrehozása; ennek az intézménynek nem feladata, hogy gyűjtse, analizálja a dokumentumokat, s hogy tájékoztasson, hanem, hogy koordinálja a meglévő szolgáltatásokat. Másik fő feladata, hogy részt vegyen a dokumentáció és információ módszeres, folyamatos fejlesztésében. Ennek érdekében állandóan vizsgálniuk kell az információs "kereslet" és "kinálat" helyzetét, továbbá azokat a módszertani lehetőségeket, amelyek világszínvonalon biztosítják az információs szolgálat egyre hatékonyabb ellátását.

8. t é z i s

Az információs szolgálat nem merülhet ki abban, hogy periódikusan információt szolgáltat, vagy meghatározott témákról összeállításokat készít. Az információs szolgálat csak akkor teljesíti feladatát, ha a helyes információt alkalmas időpontban a megfelelő helyre juttatja úgy, hogy a felhasználó észre is vegye.

A jól működő tájékoztató szolgálatnak mindig van tudomása arról, hol van információs szükséglet, s ezt milyen módon lehet legjobban kielégíteni. Az információs szervnek meg kell teremtenie az informáló és felhasználó közötti dinamikus egyensúlyt, ezt állandóan fenn kell tartania, és ezáltal ösztönöznie kell a felhasználót alkotó képességeinek kibontakoztatására is. Az informálók és felhasználók közötti kapcsolat rendkívül lényeges része az információs szolgálatnak, mert az információ sikeres felhasználása jórészt ennek függvénye. Sokszor előfordul ugyanis, hogy az informá-

lók rosszul ismerik fel a felhasználók igényeit, és nem olyan információkat nyújtanak, amilyenre a felhasználónak meghatározott időpontban szüksége volna. Ezért az egyik legfontosabb kutatási problematika annak vizsgálata, hogy mikor, milyen módon kell a felhasználók részére információt nyújtani. Nagyon fontos e tekintetben azoknak a pszichológiai és szociológiai jelenségeknek tisztázása is, amelyek megvilágítják az informálók és felhasználók közötti kapcsolat törvényszerűségeit.

9. t é z i s

A tájékoztatási politika kialakításáért felelős szakembernek olyan hivatalos személynek kell lennie, akinek meghatározott funkciója van a kutatási, fejlesztési munkacsoportokban. A kutatócsoportokat úgy kell kialakítani, hogy megfelelő szerephez jusson bennük az információs szakember is.

10. t é z i s

Minden tájékoztatási szervben az információs kínálat és kereslet mértékének, arányainak megfelelően kell biztosítani a technikai berendezéseket. Minden információs szervnek gondosan át kell vizsgálnia a jelenleg működésben levő tároló és visszakereső rendszereket, és ezekből kell kiválasztani a céljainak leginkább megfelelőt. Jelenleg a dokumentáció és információ gépesítésében nincsen egyetlen olyan rendszer sem, amelyet végérvényesnek tekintetnének. A jelek azt mutatják, hogy a fejlődés az elektronikus számológépek alkalmazása felé halad. Mindenesetre az információs rendszert lehetőleg úgy kell megválasztani, megtervezni, hogy a kisebb kapacitású rendszerről nagyobb kapacitású rendszerre való áttérés megoldható legyen.

11. t é z i s

Az információs szervek felépítését úgy kell kialakítani, hogy szükség esetén organikusan fejleszthetők legyenek anélkül, hogy gyökeresen meg kellene változtatni strukturájukat.

12. t é z i s

Mivel az információkat egyre nagyobb számban, egyre több nyelven közlik, arra kell törekedni, hogy az információk n é h á n y t e r m é s z e t e s n y e l v e n j e l e n j e n e k m e g ; ki kell küszöbölni a nemzeti szempontokat és fel kell függeszteni azokat a kísérleteket, amelyek mesterséges nyelvek létrehozására és alkalmazására irányulnak. A mesterséges nyelvek kutatásával

foglalkozó nagy apparátus nem éri meg a ráfordított energiát és költséget. Sokkal helyesebb az a gyakorlat, amely pl. az atom-energiái dokumentációban és információban tapasztalható, hogy az együttműködő országok az angol nyelvet használják. A jövőben arra kellene törekedni, hogy a lényeges információkat angol és orosz nyelven közöljék.

Előadásának befejezéseként E. Pietsch két olyan tájékoztatói szervezetet ismertetett részletesen, amely -véleménye szerint- mintául használható a jövő dokumentációs és információs szervezeteinek kiépítésében. Az egyik ilyen szervezet a magenergiái dokumentáció, amely a nemzetek közötti sikeres együttműködésnek igen szép példája.

A másik intézmény a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Tudományos és Műszaki Tájékoztató Intézete (VINITI), amelyet Pietsch a múlt évben látogatott meg, s amelynek tevékenységét, szervezetét "legtanulságosabb" példaként állította a kongresszus elé.

A kongresszus néhány indítványa és tanulsága

A kongresszus résztvevőinek különböző csoportjai indítványokat terjesztettek elő, amelyek -bizonyos mértékig- értékelő megállapításokat tartalmaznak a kongresszus munkájáról, ezért érdemes egyiket-másikat ismertetni.

Az egyik csoport tagjai megállapították, hogy a kongresszus során nem szerepelt a gazdasági, pénzügyi, jogi és szociális kérdések dokumentációja, pedig a felhasználókat ezekről is tájékoztatni kell, mert ezek között helyezkednek el az ő tudományos és műszaki problémáik is; javasolják, hogy külön munkacsoport vizsgálja meg ezeket a problémákat.

Az olasz résztvevők egy nagyobb csoportja azt indítványozta, hogy a kiállítás és kongresszus rendszeresen kerüljön megrendezésre, mert csak így biztosítható az új fejlemények folyamatos ismeretése, összehasonlítása, és a módszerek egységesítése; e csoport néhány tagja azt is javasolta, hogy a tájékoztatás technikai eszközeit előállító ipar szorosan működjék együtt a dokumentalistákkal, mert így alakulhat ki leggyorsabban a dokumentációs technika helyes irányu fejlődése.

Végül a kongresszus néhány -határozat formájában rögzített- tanulsága:

- egyre szükségesebbé válik az együttműködés mind nemzeti, mind nemzetközi szinten;
- egyre szükségesebbé válik a szakosítás is, mert a nagy számban keletkező információkat csak így lehet megfelelően gyűjteni és szétosztani;
- mélyrehatóbban kell tanulmányozni a felhasználók típusait, jellegzetességeit, mert ezeknek ismerete az alapja a hatékony tájékoztatásnak;
- a műszaki és gazdasági fejlesztés érdekében "agresszív" tájékoztatással kell behatolni a kis- és középzemekbe;
- mindenkit meg kell győzni arról, hogy megfelelő dokumentációs és információs rendszer kialakítása az emberi haladásnak egyik fontos eszköze.

A Rendező Bizottság javaslata alapján egyébként értékelő jelentést készítenek a kongresszus teljes anyagáról, s ezt megküldik minden résztvevőnek, hogy egészítsék ki általános érdekű szempontokkal, javaslatokkal, módosításokkal.

H i v a t k o z á s o k:

1. KRIEG, H.: Internationaler Kongress und Ausstellung über wissenschaftliche und technische Dokumentation und Information in Rom vom 2. bis 11. Februar 1964. Nachrichten für Dokumentation. 1964. no.1. 42-47. p.

2. FAIRTHEORNE, R. A.: Towards information retrieval. London, 1961, Butterworths. 135-136. p. (L.M. B o h n e r t kommentárja, XIV. p.)

3. LICKLIDER, J.C.R.: Man computer symbiosis. IRE Transactions on Human Factors in Engineering, vol. HFE, 1960. no. 1. 4-11. p.

Megjelent Struktur von Informationseinrichtungen címmel: Nachrichten für Dokumentation, 1964. no. 1. 28-41. p. (Vö. F 3173).

A Kongresszuson elhangzott előadások jegyzékét külön füzetben közzöltük. Az OMKDK az év első felében a fordítások nagy részét módszertani sorozatában közzéteszi. Addig is az előadások közül az alábbiak állnak nyers fordításban az érdeklődők rendelkezésére:

F 3171
BALBIS, B.

Gli strumenti della documentazione e dell'informazione: aspetti e problemi. Relazione. Roma, 1964. 11 p. 30 cm.

/Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./

Soksz.

A dokumentáció és tájékoztatás eszközei: szempontok és problémák. (10-11)

A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban meg-lévő eredeti mű raktári jelzete: 4-1227.

F 3219 Discorsi di chiusura. - Conclusione del Congresso. [Roma, 1964.]

/Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./

Záróbeszéd. Határozatok. VI. Pál pápa megnyitó szavaival.

F 3242

DUSSI, Lino

La documentation automatique et les ma-

- chines à cartes perforées. [Roma, 1964.]
12 p. 21 cm.
/Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
Gépi dokumentáció és a lyukkártyagépek.
(4.49)
- F 3231
HAMEL, G.
Documentation in the field of translated literature. Scope and functions of the European Translations Centre. Some views. [Roma, 1964.] 10 p.
/Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
Fordítás-dokumentáció. Nézetek az Európai Fordítási Központ feladatait illetően. (9 gépelt oldal.) (10.28)
- F 3174
KING, Alexander
Cooperation in the field of documentation and information. /Report/. Roma, 1964. 10 p. 30 cm.
/Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
Soksz.
Együttműködés a dokumentáció és információ területén. (10-11) (1.4)
A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban meglévő eredeti mű raktári száma: 4-1223.
- F 3194
KRIEG, H.
Practical requirements for the term system of a documentation center. Roma, 1964. 19 p. 21 cm.
/Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
Xeroxmásolat.
Egy dokumentációs központban kialakított, [az anyag rendszerezését és visszakeresését szolgáló] fogalomrendszerrel szemben támasztott követelmények. (7.26)
A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban lévő eredeti mű raktári jelzete: 2-1450.
- F 3176
LANGFELDER, M.
La documentation automatique: état de la technique. Rome, 1964. 24 p.
/Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
Gépi dokumentáció: mai helyzet.
(4.48)
- F 3232
LEVERY, F.
Une expérience d'indexage automatique [Roma, 1964.] 8. p.
/Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
Gépi indexelési kísérlet. (7 gépelt lap.) (10.29)
- F 3172
LOMBARDO, Ivan Matteo
Discours d'ouverture du "Congres International de la Documentation et de l'Information Scientifique et Technique". Rome, 1964. 12 lev. 30 cm.
/Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
Soksz.
Megnyitó előadás a Tudományos és Műszaki Információ és Dokumentáció Nemzetközi Konferencia és Kiállítás alkalmából (10-11) (11.33) (1.61)
A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban lévő eredeti mű raktári száma: 4-1183.
- F 3212
MYLES, D.K.I. - POPPER, P.
Indexing for retrieval of metallurgical information. [Roma, 1964.] 15.p. 3 t.
/Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
Tárgyszókönyvtár a kohászati tájékoztatási anyag visszakereséséhez. (11 gépelt lap.) (7.326) (11.33)
- F 3213
NAGARAJAN, K.S.
Productivity in a reprographic unit. [Roma, 1964.] 17. p. Bibliogr. 15-17.p.
/Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
Sokszorosító üzemek termelékenysége. (17 gépelt lap.) (5.6) (4.41)
- F 3211
NUYL, Th. W. te
Productivity and communication from the point of view of information service. [Roma, 1964.] 10 p. 30 cm.
/Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
A termelékenység és a közlés a tájékoztató-szolgálat szempontjából. (7 gépelt lap.) (10-11)
- F 3241
OFER, K.D.
Selective information dissemination and retrieval at Chemicals and Phosphates Ltd. with an IBM 1401 d[ata] p[rocessing] s[ystem]. [Roma, 1964.] 10 p. Bibliogr. 7-10 p.
/Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
Válogató tájékoztatás-terjesztés és visszakeresés a Chemicals and Phosphates Rt-nél IBM 1401 adatfeldolgozó rendszer segítségével. (4.48)

- F 3218
 PACIFICO, M.
 Sistemi di documentazione automatica a basso costo. [Roma, 1964.] 7 p.
 /Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
 Olcsó megoldású rendszerek automatikus dokumentálásra. (4.48)
- F 3173
 PIETSCH, E[rich]
 Establishment and structure of a documentation agency. [Transl. from German by] Gary H. Hiller. Rome, 1964. 27 p. 30 cm.
 /Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
 Soksz.
 Bibliogr. 21-27. p.
 Dokumentációs iroda felállítása és szerkezete. (1.31)
 A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban meglévő eredeti mű raktári száma: 4-1226.
- F 3217
 PORELLO, Oreste
 Note a margine del 1° corso di aggiornamento sulle tecniche documentaire ed informative, svolto presso il Politecnico di Torino. [Roma, 1964.] 4 p. 1 t.
 /Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
 Széljegyzetek a Torinóban 1963-ban megtartott dokumentálóképző tanfolyamhoz. (1.7)
- F 3175
 SCORTECCI, A[ntonio]
 Analisi del documento ed elaborazione dell'informazione. Relazione. Roma, 1964. 24 p. 30 cm.
 /Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
 Soksz.
 /Az előadás azonos címen megjelent a Produktivita 1964.évi 2.számában is./
 Dokumentumelemzés és tájékoztatás-feloldozás. (10-11)
 A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban meglévő eredeti mű raktári jelzete: 4-1184.
- F 3240
 SWANSON, Rowena
 Documentation activities in the United States of America. [Roma, 1964.] 25 p.
 Bibliogr. 12-25. p. 21 cm.
 /Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
 Dokumentációs tevékenység az Amerikai Egyesült Államokban. (10-11)
- F 3133
 VALENTI, M[aria] - RONCHI, M[aria]
 T[erezia]
 Controllo della letteratura documentaria da parte dei servizi bibliografici. Risultati di una prima fase di ricerca. Roma, 1964. [1], 10 lev. 3 t. 21 cm.
 /Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
 Xeroxmásolat.
 Hogyan tárják fel a dokumentációs iradalmat a bibliográfiai organumok? A kutatás első szakaszának eredményei. (10-11) (1.19)
 A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban lévő eredeti mű raktári jelzete: 2-1452
- F 3132
 VICENTINI, Gustavo
 Distribuzione selettiva delle informazioni. Roma, 1964. [1], 7 p. 21 cm.
 /Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
 Xerox.
 Válogató tájékoztatás elosztás. (10.18)
 A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban meglévő eredeti mű raktári jelzete: 2-1449.
- F 3234
 WOLFF-TERROINE, Madeleine
 La place des centres d'information spécialisés dans l'organisation documentaire de l'avenir. [Roma, 1964.] 8. p.
 /Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma 1964./
 A szakosított tájékoztatási központok helye a jövő dokumentáció szervezetében. (3.3)
- F 3169
 WOLK, L.J. van der
 Various applications of the microfiche in documentation and information. Roma, 1964. [1], 10 p. . 21 cm.
 /Congresso Internazionale sulla Documentazione e l'Informazione Scientifico-Tecnica, Roma, 1964./
 Xeroxmásolat.
 A mikrocscik különféle alkalmazási lehetőségei a dokumentációban és tájékoztatásban. (4.43)
 A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban lévő eredeti mű raktári jelzete: 2-1451.

Barta Gábor

BESZÁMOLÓ AZ ISO/TC 46/DOKUMENTÁCIÓ BUDAPESTI ÜLÉSÉRŐL

A Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (Organisation Internationale de Normalisation = ISO) 46.sz. Dokumentációs Műszaki Bizottsága (röviden ISO/TC 46) 10. jubiláris teljes ülését 1964.október 14-17 között tartotta Budapesten. Mielőtt a budapesti ülés lefolyását ismertetnénk, röviden szólnunk kell az ISO/TC 46 eddigi tevékenységéről.

I. Az ISO/TC 46 eddigi tevékenysége

Az ISO ma már 50 ország részvételével fejt ki eredményes munkát a nemzetközi szabványajánlások megalkotásával a műszaki élet majd minden területén, hogy egységes alapot nyújtson a nemzeti szabványok kialakításához, a világszínvonal eléréséhez. A dokumentáció vonatkozásában különös jelentősége van a szabványosításnak a nemzetközi együttműködés eszközeinek és módszereinek megteremtésében és kifejlesztésében.

Egységesítésre irányuló tevékenység folyik a dokumentáció terén jelenleg a KGST egyes Állandó Bizottságaiban, a Nemzetközi Szabványügyi Szervezetben (ISO) és az UNESCO keretében. Csak megemlítjük anélkül, hogy érdemben foglalkoznánk a FID-ben és az IFLA-ban folyó ilyen irányú munkákkal, amely szervezetek szintén jelentős egységesítési feladatokat látnak el a könyvtárügy és dokumentáció egy-egy szakterületén. E beszámoló keretében csak az ISO/TC 46 dokumentációs szabványosítási tevékenységéről kívánunk részletes tájékoztatót adni.

A második világháború után a Nemzetközi Szabványügyi Szerve-

zetben is újjászervezték a dokumentációs feladatok egységesítésére irányuló munkát. Az ISO/TC 46 titkarsági teendőinek ellátásával a Holland Szabványügyi Bizottságot bízták meg.

Az ISO/TC 46 1948-ban kezdte meg munkáját. Első ülése abban az évben volt Párizsban.

A Szervezet tagjai (az egyes országok szabványügyi intézményei) – a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet szabályzatának megfelelően – műszaki bizottságokban ("TC"-kben) végzik a munkát. A műszaki bizottságokban – a közreműködés fokától függően – a nemzeti szabványügyi intézmények, mint aktív tagok (P-tagság), vagy mint megfigyelők (O-tagság) vesznek részt. Az ISO/TC 46 Dokumentációs Műszaki Bizottság munkájában jelenleg 22 ország P-tagsággal, 15 pedig megfigyelőként vesz részt. Magyarország a Bizottság aktív (P) tagja, közreműködik a nemzetközi szabványajánlások megalkotásában és 1958 óta részt vesz a Bizottság teljes ülésein.

A Bizottság P-tagjai: Anglia, Belgium, Brazília, Csehszlovákia, Dánia, Finnország, Franciaország, Hollandia, India, Izrael, Kanada, Kolumbia, Lengyelország, Magyarország, Németország, Norvégia, Olaszország, Portugália, Románia, Svájc, Svédország, USA.

A nemzetközi szabványosítás üteme igen lassu. Ennek okát a nemzetközi munka természetében kell keresnünk. A szabványajánlások kidolgozását, a javaslatok, tervezetek többszöri írásbeli megvitatása előzi meg és általában kétévenként kerül csak sor az un. Teljes ülésekre, amikor szóbeli tárgyalások során egyeztetik az írásbeli észrevételeket. Természetesen, ha szükséges, a Teljes ülések között munkacsoportok készítik elő és egyeztetik a javaslatokat. A munkacsoportokban általában csak a szakértők vesznek részt.

Nagyobb témakörű bizottságok –s ilyen az ISO/TC 46 is– a célszerű munkamegosztás érdekében nagyobb önállósággal rendelkező Albizottságot ("SC"-t) szerveznek. Az ISO/TC 46 1.sz. Albizottsága a r e p r o g r á f i a témakörben végzi a nemzetközi szabványajánlások kidolgozását. Az Albizottság is rendszeresen –általában kétévenként– tartja teljes üléseit.

Az ISO/TC 46 jelenlegi szervezete:

ISO/TC 46 Dokumentáció (titkarság: Hollandia)

Munkacsoportok: WG 1. Bibliográfiai témák

WG 2. Kiadványok (könyvek, folyóiratok stb.)

WG 3. Transzliteráció

Albizottság: ISO/TC 46 SC 1 Reprográfia (titkárság: Franciaország).

A Műszaki Bizottság és Albizottság eddig kidolgozott szabványajánlásainak és ajánlás-tervezeteinek száma komoly előkészítések eredménye, különösen, ha figyelembe vesszük a témák jelentőségét, a nemzetközi munkák jellegét és a kidolgozás nehézségeit. A nemzetközi szabványajánlások -mint ez nevükben is kifejezésre jut- a tagországok számára csupán ajánlások, de a nemzeti szabványok kiadásánál irányadónak tekinthetők. A magyar dokumentációs szabványok alapelveikben megegyeznek a nemzetközi szabványajánlásokkal, bár általában az utóbbiaknál részletesebb előírásokat tartalmaznak. Természetesen a teljes egyezőséget nem kereshetjük, hiszen a könyvtári munka egységét szolgáló magyar szabványok, évekkel megelőzték az e témakörben kiadott nemzetközi szabványajánlások megjelenését. A nemzetközi szabványajánlásokat elfogadtuk, mert véleményünk szerint az egységes előírások a nemzetek közötti jobb megértést és a kulturális együttműködést is elősegíthetik. A n e m z e t k ö z i s z a b v á n y a j á n l á s o k -és ezt külön is hangsúlyozni kívánjuk- nem tekinthetők a nemzeti szabványokkal azonos érvényűeknek. Magyarországon csak a Magyar Népköztársasági Országos Szabványok (MSz, korábbi jele: MNOSZ) előírásai kötelezőek, a nemzetközi szabványajánlások csak mint szakirodalmi anyag vehetők figyelembe.

Az ISO/TC 46 eddigi eredményes tevékenységét bizonyítja a megjelent jelentős számú nemzetközi szabványajánlás és ajánlás-tervezet.

Ezideig a következő témákban kerültek kiadásra ISO ajánlások, illetve ajánlás-tervezetek:

ISO/R 4-1953 Code international pour l'abréviation des titres de périodiques (Folyóiratcímek rövidítésének nemzetközi szabályzata). 4 p.

ISO/R 8-1954 Présentation des périodiques (Folyóiratok belső elrendezése). 8 p.

ISO/R 9-1954 Système international pour la translittération des caractères cyrilliques (A cirill írásjelek átírásának nemzetközi rendszere). 7 p.

ISO/R 18-1955 Sommaire de périodiques ou d'autres documents (Folyóiratok és egyéb kiadványok tartalomjegyzéke) 3 p.

- ISO/R 30-1956 Manchette bibliographique (Folyóiratok címszegélye) 4 p.
- ISO/R 77-1958 Références bibliographiques.Éléments essentiels.(Bibliográfiai hivatkozás. Minimális adatok). 7 p.
- ISO/R 169-1960 Sizes of photocopies (on paper) readable without optical devices (Szabad szemmel olvasható fényképmásolatok papírméretei) 3 p.
- ISO/R 193-1961 Microcopies on transparent bases. Sizes of recommended bases (Átlátszó alapú mikrokópiák. Ajánlott anyagok. Méretek) 3 p.
- ISO/R 214-1961 Analyses et résumés d'auteurs (Kivonatok és szerzői összefoglalások). 4 p.
- ISO/R 215-1961 Presentation of contributions to periodicals (Folyóiratok közleményeinek megjelentetése) 4 p.
- ISO/R 218-1961 Microcopies. Scale of 35 mm microfilms for international exchange (Mikrokópiák. 35 mm-es mikrofilmek kicsinyítési aránya nemzetközi csere céljára) 4 p.
- ISO/R 233-1961 Systeme international pour la translittération des caractères arabes (Arab írásjelek átírásának nemzetközi rendszere) 8 p.
- ISO/R 259-1962 Translittération de l'hébreu (Héber írásjelek átírása) 7 p.
- ISO/R 260-1962 Terms relating to microcopies and their bases (Mikrokópiák és anyagaik terminológiája) 4 p.
- ISO/R 371-1964 Terminologie des appareils pour microcopies (Mikrokópiákhoz szükséges készülékek terminológiája) 3 p.
- Draft 3. ISO R 315 Translitteration des caractères grecs en caractères latins (Görög írás átírása latinra.1963) 4 p.
- Draft ISO R 482 Caractères typographique conventionnel ISO pour essais de lisibilité. Caractère ISO (Egyezményes ISO jelsablon a sokszorosító el-

járás olvashatóságának vizsgálatához -un. ISO
betű-. 1961) 3 p.

Draft ISO R 485 Essential characteristics of 35 mm microfilm
readers (35 mm-es mikrofilm leolvasók lénye-
ges jellemzői. 1961) 2 p.

Draft ISO R 593 Microcopies. Legibility tests. Description
and use of the ISO mire (ISO test object). Pho-
tography (Mikrokópiák olvashatósági vizsgálatai. Az ISO típusu nyomdai jel leírása és használata. Fényképezése. 1963) 7 p.

Draft ISO R 648 Microcopies. Essais de lisibilité. Description
et utilisation de la micromire ISO pour l'exa-
men d'un appareil de lecture (Mikrokópiák ol-
vashatósági vizsgálatai. Olvasókészülékek vizs-
gálatára szolgáló élességvizsgáló test -ISO
micromire- leírása és használata. 1963) 6 p.

Draft ISO R 722 Bibliographical references. Essential and
supplementary elements. (Minimális és kiegészítő
adatok. 1963) 9 p.

A fentiekből is megállapítható, hogy az ISO/TC 46 egy sor jelen-
tős téma rendezését segítette elő és munkája számos kérdésben
egyvetértést eredményezett a résztvevő országok között.

Természetesen a nemzetközi szabványajánlások sem örökérvényűek,
ezek módosítása, felülvizsgálata is szükségessé válhat. (A budapes-
ti ülésen tárgyalták az ISO R 4-1953 és az ISO R 9-1954 szabvány-
ajánlások módosítását). Különösen indokolt ez akkor, amikor az el-
ső nemzetközi szabványajánlások kiadása óta több mint 10 év eltelt.

Az elmúlt évtized alatt ugrásszerű volt a fejlődés mind a fel-
dolgozásra kerülő dokumentumok számában, mind a feldolgozás mód-
szereiben. A gépesítés szerepe a dokumentációban megnőtt, - szük-
séggé vált, hogy a feldolgozás és tájékoztatás gépesítése érde-
kében újabb és megfelelőbb rövidítési, átírási rendszereket dolgoz-
zanak ki és vezessenek be. A fejlődés azonban az egyes országokban
nem azonos. Az igen drága berendezéseket beszerezni, fenntartani
ma még csak néhány ország tudja (nem is volna ez mindenhol gazda-
ságos), és ezért olyan megoldásokat kell alkalmazni, amelyek az
egységesség fenntartása mellett a hagyományos és a gépi feldolgo-
zás követelményeit egyaránt kielégítik.

II. A budapesti ülés

Az ISO/TC 46 X. Teljes Ülésén a következő országok képviselték magukat (zárójelben a delegátusok száma):

Anglia (7)	Lengyelország (1)
Belgium (2)	Magyarország (12)
Csehszlovákia (1)	Németország (15)
Dánia (1)	Olaszország (4)
Délafrikai Köztársaság (1)	Románia (2)
Franciaország (10)	Svédország (1)
Hollandia (4)	USA (10)

Megfigyelőkkel képviseltette magát a FID, az IFLA és az UNESCO.

Az ISO/TC 46 Teljes ülése előtt 1964. október 12-én és 13-án Budapesten tartott ülést a Reprográfiai Albizottság is, amely a dokumentációt érintő –a mikrofilmtechnikával összefüggő– nemzetközi szabványajánlások kidolgozásával foglalkozik. A Reprográfiai Albizottság munkájáról R. Frontard, az Albizottság elnöke tartott beszámolót az ISO/TC 46 Teljes Ülésén.

Az ISO/TC 46 ülés napirendjén a következő fontosabb témák szerepeltek:

1. Transzliteráció (cirill)
2. Kiadványok indexei
3. Polyóiratcímekben leggyakrabban előforduló szavak rövidítése
4. Bibliográfiai hivatkozások szokásos szavainak rövidítése
5. Kiadványok címlapjai
6. Nemzetközi szervezetek javaslatai
7. Az ülés határozatai

A Nemzetközi Szabványügyi Szervezet gyakorlatának megfelelően az ülés több munkacsoportban folytatta a napirenden szereplő témák kidolgozását.

Transzliterációs munkacsoport

Az ISO/TC 46 Párizsban 1962-ben tartott IX. ülésén határozatot fogadtak el egy a transzliteráció kérdéseivel foglalkozó állandó munkacsoport létesítésére. A munkacsoport első feladatának tekintette, hogy kialakítsa az alapelveket, amelyek alkalmasak arra, hogy azok alapján az átírási rendszerek nemzetközi szabványajánlását kidolgozzák. A munkacsoport behatóan foglalkozik az ISO R 9-1954 A cirill betűk átírásának nemzetközi rendszere c. nemzetközi szabványajánlás módosításának előkészítésével. Az ISO R 9 -bár a tagországok nagy része elfogadta- mégsem érte el célját, bevezetése sem az angolszász nyelvterületen, sem a latin betűt használó szláv nyelvű országokban nem vált általánossá.

A legfőbb nehézség abból származik, hogy míg az ISO R 9 az átírás tudományosan elfogadott gyakorlatát vette figyelembe, addig az angolszász, de más európai latinbetűs írást használó országokban is idegenkednek az ISO átírás diakritikus jeleinek alkalmazásától és ezért az egyes nemzeti átírásokban fonetikus elemek is jelentkeznek. Növeli a nehézségeket az a körülmény, hogy az írógépek e különleges jelek alkalmazására nincsenek berendezve.

Szemléltetően mutatja a jellemző eltéréseket az összehasonlító táblázat a nemzetközi (ISO), a magyar (MSZ) és az angol (BS) szabványok között. (L. 421.old.)

Az angol átírási rendszert egyébként még az angol nyelvű országokban sem fogadták el. Így részben eltérő rendszereket alkalmaz Angliában pl. a Permanent Committee on Geographic Names, az USA-ban az U.S. Board on Geographic Names és a Library of Congress. Az eltérések az említett szervek által használt rendszerek között azonban csak a cirill abc néhány betűjét érintik.

A cirill átírás egységes nemzetközi rendszerének megalkotásához fűződő érdekek tették indokolttá, hogy az ISO/TC 46 Transzliteráció munkacsoportja -több nemzetközi szerv támogatásával- kiváló szakértők közreműködésével fokozott ütemben készítse elő a cirill átírás nemzetközi szabványajánlásának módosítását. A munkacsoport által kidolgozott okmányok tartalmazzák:

az átírás alapelveit,

a modern orosz nyelv átírására vonatkozó táblázatot,

a kiegészítést a cirill betűs többi szláv nyelvhez.

Cirill betük átírása (modern oroszból)

A cirill betű			Az átírás		
			ISO/R 9-1954	MSZ 3394-51	BS 2979:1958
1	А	а	a	a	a
2	Б	б	b	b	b
3	В	в	v	v	v
4	Г	г	g	g	g
5	Д	д	d	d	d
6	Е	е (ë)	e (ë)	e	e (ë)
7	Ж	ж	ž	zs	zh
8	З	з	z	z	z
9	И	и	i	i	i
10	Й	й	j	j	j
11	К	к	k	k	k
12	Л	л	l	l	l
13	М	м	m	m	m
14	Н	н	n	n	n
15	О	о	o	o	o
16	П	п	p	p	p
17	Р	р	r	r	r
18	С	с	s	sz	s
19	Т	т	t	t	t
20	У	у	u	u	u
21	Ф	ф	f	f	f
22	Х	х	h	h	kh
23	Ц	ц	c	c	ts
24	Ч	ч	č	cs	ch
25	Ш	ш	š	s	sh
26	Щ	щ	šč " (szó közben)	sčs "	shch " (szó közben)
27	Ъ	ъ			
28	Ы	ы	y	ü	y
29	Ь	ь	,	,	,
30	Э	э	é	é	é
31	Ю	ю	ju	ju	yu
32	Я	я	ja	ja	ya

A munkacsoport szükségesnek tartja, hogy az ISO ajánlást valamennyi cirill betűt használó ország elfogadja.

Ilyen előzmények mellett érthető, hogy a nagy feladatok folytán fokozott érdeklődést váltott ki a transliterációs munkacsoport ülése, amelyet 1964. október 12-én és 13-án az ISO/TC 46 teljes ülés előtt tartottak meg. Az ülésen J. Orne az USA North Carolina-i Egyetemének könyvtárosa elnökölt. A legnagyobb vitát a modern oroszban használt cirill írásjelek átírására vonatkozó javaslat váltotta ki. Több napi tanácskozás után a legelfogadhatóbb kompromisszumban állapodtak meg.

A kompromisszum alapja egy variáns bevezetése annak érdekében, hogy az angolszász nyelvterületen hagyományossá vált átírás is alkalmazható legyen. Ennek megfelelően az ISO R 9 Cirill betűk átírásának nemzetközi rendszere c. nemzetközi szabványajánlás lábjegyzetében hivatkozás történik az ASA/BSI rendszer variánsára, meghatározott írásjelek tekintetében. Ugyanakkor kifejezésre juttatták, hogy az ASA/BSI rendszeren alapuló nemzeti szabványok hasonlóan lábjegyzetek alatt fogják lehetővé tenni az ISO R 9-ben található variánsokat.

Ez a megoldás a nemzetközi átírás egységes rendezésében fenntartotta az ISO R 9 ajánlás alapelvét, de ugyanakkor lehetővé tette az angolszász variáns alkalmazását is azokban az országokban, ahol ennek hagyományai vannak. Ez a variáns a következő esetekben alkalmazható:

7.	Ж	ж	zh
10.	И	й	i
22.	X	x	kh
23.	Ц	ц	ts
24.	Ч	ч	ch
25.	Ш	ш	sh
26.	Щ	щ	shch
31.	Ю	ю	yu
32.	Я	я	ya

A magyar delegáció nem lelkesedett ezért a megoldásért és a munkacsoport ülésén ennek kifejezést is adott, mert ez eleve kétféle lehetőséget teremtett és az egységes átírás gyakorlatilag legalább kettőre bővült.

Kétségtelen, hogy még mindig nagyobb előny származik abból,

ha az angolszász nyelvterületen is egységes átírást alkalmaznak, mert így biztosítható az, hogy csak egy variánssal lehet még számolni.

Természetesen mindehhez járulnak azok a problémák, amelyek abból adódnak, hogy egyes országokban -mint hazánkban is- már korábban szabályozták a cirillbetűk átírásának rendszerét, amelyet hazai használatra a jövőben is fenn kívánnak tartani. Az átírási rendszer nem változtatható egyik napról a másikra. A könyvtárak sokszázezer katalóguscéduláját nem lehet újból átírni. Ezért az ISO átírási rendszerét Magyarországon csak a nemzetközi forgalom céljaira szolgáló kiadványokban célszerű alkalmazni. Természetesen azok az országok, amelyek nemzeti szabvényaikkban már korábban az ISO R 9 előírásait vették alapul és nem tartoznak az angolszász nyelvterülethez, változatlanul használhatják az eddigi ISO táblázatokat.

A munkacsoport felülvizsgálta az egyéb cirillbetűs szláv nyelvek átírására vonatkozó táblázatokat és itt is javaslatokat tett bizonyos variánsok elfogadására, hogy egyes szláv nyelvek írásjeleinek eredetisége az átírásban megőrizhető legyen.

A cirillírást használó nem szláv nyelvek átírásának kérdésében a munkacsoport szükségesnek tartotta a téma további tanulmányozását. A magyar delegáció elvállalta egy erre vonatkozó munkaokmány elkészítését, figyelemmel nyelvészeink ilyen irányú tanulmányaira.

A transliteráció terén folyó munkák szervezettebbé tétele érdekében szükségesnek látta a munkacsoport, hogy a jövőben mint az ISO/TC 46 2.sz. Albizottsága működjön, és elnevezése "ISO/TC 46 2. Conversion of written languages" legyen. Az így szervezett új Albizottság titkársági teendőinek ellátását az USA delegációja vállalta. Az új Albizottság megalakulását az ISO Főtitkársága hivatalosan fogja az összes érdekelt országokkal közölni.

Bibliográfiai munkacsoport

A munkacsoport a korábbiakban már megkezdett következő javaslatok tárgyalását folytatta:

A folyóiratok címeiben leggyakrabban előforduló szavak rövidítése (Abbreviations of generic names in titles of periodicals).

Bibliográfiai hivatkozások szokásos szavainak rövidítése

(Abbreviations of typical words in Bibliographical references).

A folyóiratok címeiben leggyakrabban előforduló szavak rövidítése c. javaslat előzményei visszanyulnak az ISO/TC 46 1960. évi londoni ülésére. Az ott kapott megbízás alapján a Francia Szabványügyi Intézet kidolgozta a folyóiratok címeiben gyakran használt szavak rövidítési jegyzékét, nemzetközi szabványajánlásként történő kiadás céljából. Itt olyan szavak rövidítéséről van szó, mint pl.

Blatt	= Bl.	{ Journal	= J.
Folyóirat	= F	{ Jorنال	
Lap, Lapok	= L	Zeitschrift	= Z
Jahrbuch	= Jahrb.	Courrier	= Courr.
		Revue	= Rev. stb.

Az ISO R 4-1953. nemzetközi szabványajánlásban szabályozta a folyóiratcím rövidítés általános szabályait. Az újabb javaslat célja a leggyakrabban előforduló szavaknak lehetőleg a kezdőbetűre korlátozott, az általános szabályoknál is radikálisabb rövidítése.

Ezt a problémát megvitatták 1963. szeptember 16 és 21-e között Philadelphióban az UNESCO tudományos publikációkkal foglalkozó munkacsoportjának ülésén is P. POINDRON, a Bibliothèques de France vezető könyvtárosa által kidolgozott dokumentum alapján.

Az ISO/TC 46 erre vonatkozóan időközben kiadott munkaokmányaival kapcsolatban vita alakult ki, amely az un. CODEN rendszer bevezetésének lehetőségét mérlegelte a folyóiratok címeinek rövidítésére nézve. Ez a rendszer -amelyet az amerikai referáló folyóiratok alkalmaznak- a gépi feldolgozás követelményeihez alkalmazkodik, lényege az, hogy minden folyóiratcím négy betűre redukál. Az erre vonatkozó rövidítési jegyzék könyv alakjában is megjelent.

A munkacsoport bár elismerte, hogy a Coden-rendszer hatással lehet a műszaki információ folyamatára, mégis arra az álláspontra helyezkedett, hogy annak tárgyalása a nemzetközi szabványosítás szempontjából még nem időszerű. Ezt egyébként alátámasztotta az a tény is, hogy az Amerikai Szabványügyi Szervezet által kidolgozott folyóiratcím-rövidítési szabvány a jelenleg érvényes nemzetközi gyakorlatnak felel meg.

A munkacsoport foglalkozott az ISO R 4 felülvizsgálatának né-

hány elvi kérdésével is. Megállapította, hogy az ISO R 4 revíziója szükséges, a módosításhoz az amerikai és angol delegációk által kidolgozott munkaokmányt felhasználják. A további munkálatokat a bizottság elnöke, P. Poindron, levelezés útján folytatja.

A munkacsoport tárgyalásai során ismét felvetették egy nemzetközi folyóiratcím-rövidítés jegyzék kiadásának szükségességét. Egy olyan jegyzék kiadására gondolnak, amely egyrészt megállapítaná a folyóiratok címeiben előforduló bizonyos szavak rövidítését, másrészt közölné e rövidített szavak teljes alakját.

A vita során kialakult az a vélemény, hogy felhívást intéznek az ISO/TC 46 tagjaihoz annak érdekében, hogy működjenek közre egy ilyen jegyzék összeállításában.

A jegyzék összeállításától -a gyakorlati munka megkönnyítése mellett- azt várják a szakemberek, hogy majd ilymódon lehetővé válik a különböző szavakra vonatkozó azonos rövidítés kiküszöbölése, továbbá az azonos eredetű szavakra alkalmazott különböző rövidítések egységesítése.

A jegyzéket először négy-öt nyelvre szándékoznak összeállítani, majd kiterjesztenék a többi nyelvekre is, gondosan ügyelve arra, hogy a nemzeti szokással ellentétes rövidítések használata elkerülhető legyen.

E munkacsoport másik témája a bibliográfiai hivatkozások szószavas szavainak rövidítése volt. Ez a rövidítés-jegyzék a bibliográfiai hivatkozásokban leggyakrabban előforduló kifejezésekre vonatkozik. Az MSZ 3424 Könyvtári címléírási szabályok c. magyar szabvány VIII. fejezetében is közreadtunk egy hasonló rövidítési jegyzéket. A most tárgyalt javaslat ennél lényegesen terjedelmesebb és jelentős számban tartalmaz magyar rövidítéseket is.

A javaslatot levelezés útján fogják véglegesíteni.

Kiadványokkal foglalkozó munkacsoport

E munkacsoport két anyagot tárgyalt: A könyvek címlapjai című negyedik javaslatot és a kiadványok indexeit. E javaslatok budapesti tárgyalása feltehetően végleges szöveget eredményezett, márcsak azért is, mert mindazok az országok, amelyek írásban hozzászóltak, személyesen is jelen voltak és az új szövegezéssel egyetértettek.

Az e munkacsoportban tárgyalt témák a könyvkiadó szervezetek munkáját érintik. A könyvek címlapjainak szabványosítása részletes szabályokat tartalmaz a kiadványok első lapján (címlap, a címlap előtti és utáni lapokon) feltüntetendő adatokra és azok elrendezésére. A dokumentációban és a könyvtári feldolgozás során jelentős az a munka, amelyet a kiadványok címadatainak összeállítása jelent. Ha az adatok hiányosak -ha pl. a kiadvány nem közli a szerző teljes nevét vagy a megjelenés évét, fordított műveknél az eredeti műre vonatkozó adatokat stb.- akkor ez a feldolgozás egész menetét akadályozza. Az adatkiegészítés, utánkeresés növeli a könyvtári feldolgozás költségeit és késlelteti a kiadványok közreadását.

A szocialista országokban a kiadványok címadatai összeállításának rendjét szabványban vagy egyéb módon már szabályozták (Magyarországon: "MSZ 3402 Könyvek címlapja, belső elrendezése és kolofonja"; Lengyelországban: "PN-58 N-01162 Przepisy bibliograficzne kompozycja wydawnicza tytułatury ksiązki"; Romániában: "STAS 945-1953 Carti si brosură".) A jelenlegi nemzetközi szabványjavaslat a vonatkozó magyar szabvány előírásaival általában megegyezik. A kiadandó nemzetközi szabványajánlás értékét és a beléfectetett munka eredményét nagyban fokozhatja, ha a kapitalista országok is szabályozzák ezt a kérdést és annak érvényesülését előmozdítják.

A munkacsoport által tárgyalt másik téma a kiadványok indexére vonatkozó nemzetközi szabványjavaslat volt. E javaslat viszonylag kisebb érdeklődést váltott ki, és a jelenlegi harmadik tervzettel a delegátusok egyetértettek. A javaslat célja az, hogy megállapítsa a kiadványok indexei összeállítására vonatkozó szabályokat a kiadók és szerkesztők számára annak érdekében, hogy megkönnyítse azok használatát a bibliográfusok, könyvtárosok és kutatók munkájában. A javaslat részletes előírásokat tartalmaz az indexek szerkesztésének módjára, alaki elrendezésére.

Statisztikai munkacsoport

Az ISO/TC 46 ülésén résztvett az IFLA megfigyelője is és bemutatva a szervezet főtitkárának levelét, amelyben az IFLA javasolja, hogy az ISO más nemzetközi szervezetekkel (UNESCO, FID) együttműködve dolgozzák ki a megbízható könyvtári statisztikák nemzetközi szabványait.

Az IFLA képviselőjének e javaslatát az ISO/TC 46 Teljes ülésén

hozott határozatnak megfelelően egy alkalmi munkabizottság tárgyalta meg, amelyben 12 ország delegátusai és az UNESCO, IFLA képviselői vettek részt. Az ülésen szétosztották az USA Könyvtáros Egyesületének a könyvtári statisztikára vonatkozó javaslattervezetét. Megvizsgálták a nemzetközi szabványosítás lehetőségét és úgy találták, hogy az ISO/TC 46-t felkérjük, hogy e téma alapelveinek és a terminológiai kérdéseknek tárgyalását a Bizottság munkatervébe felvegyék.

ÖSSZEFOGLALÁS

A Nemzetközi Szabványügyi Szervezet 46. Dokumentációs Műszaki Bizottságának X. Teljes ülése a résztvevő országok és a delegátusok számát, valamint az elfogadott javaslatokat tekintve, a legjelentősebb és legeredményesebb volt valamennyi eddigi között.

A transliterációs munkacsoport a modern orosz átírása tekintetében - az adott körülmények között - az egyetlen lehetséges kompromisszum elfogadásával jelentős előrehaladást ért el. A X. Teljes ülésen elfogadott határozat, amely a transliterációs munkacsoportot Albizottsági szintre emelte, fokozta a munka szervezettségét, tervszerűségét. Szükséges volna, hogy ezen új albizottságok munkájában a szláv nyelvű országok teljes számban aktív tagként közreműködjenek.

A bibliográfiai munkacsoport két témát tárgyalt: "A folyóiratok címeiben leggyakrabban előforduló szavak rövidítése" és a "Bibliográfiai hivatkozások szokásos szavainak rövidítése". Mindkét javaslat alapelveiben és részleteiben is túlnyomórészt elfogadásra került. A még szükségesnek látszó egyeztetés újabb tárgyalást nem igényel.

E munkacsoport ülésein határozták el egy többnyelvű rövidítési jegyzék kiadását, amely megkönnyítené a folyóiratok címeinek rövidítését és a rövidített címek azonosítását.

A kiadványokra vonatkozó munkacsoport is befejezte két téma tárgyalását. Mindkettő: "A kiadványok címlapjai" és "Kiadványok indexei" hasznos dokumentumai a nemzetközi szabványosításnak. Kíváncsinos volna, hogy ezek bevezetése és alkalmazása a kiadványok szerkesztésénél minél szélesebb körben lehetővé váljék.

Az üléseket a legteljesebb együttműködés jellemezte. A magyar delegáció dr. L á z á r Péter az Országos Műszaki Könyvtár és

Dokumentációs Központ főigazgatójának vezetésével valamennyi munkacsoportban színvonalas és eredményes munkát végzett.

A külföldi delegátusok közül többen felkeresték könyvtárait és megbeszéléseket folytattak a kiadványcsere fokozásáról, az együttműködés kiterjesztésének lehetőségeiről.

Az OMKDK előadást szervezett az üzemi könyvtárosok részére, amelyen K. A. S c h l o e s s e r, a düsseldorfi Schloemann A. G. vezető könyvtárosa ismertette az üzemi könyvtárak feladatait, munkamódszerét.

Előadást tartott az érdekelt szakemberek részére F. G. Lorphevre, a Belga Szabványügyi Intézet Dokumentációs Szakbizottságának elnöke az Egyetemes Tizedes Osztályozás időszerű problémáiról, a folyamatban lévő és tervezett módosításokról.

T a k á c s Pál, a Magyar Szabványügyi Hivatal elnöke az ülésen résztvevő delegátusok számára a Gellért szállóban vacsorát adott. Ennek során C. van D i j k, a holland delegáció vezetője, az ülés elnöke és R. F r o n t a r d, az AFNOR, a Francia Szabványügyi Intézet igazgatója köszönetét fejezte ki a vendéglátásért és a X. jubiláris ülés mintaszerű megrendezéséért.

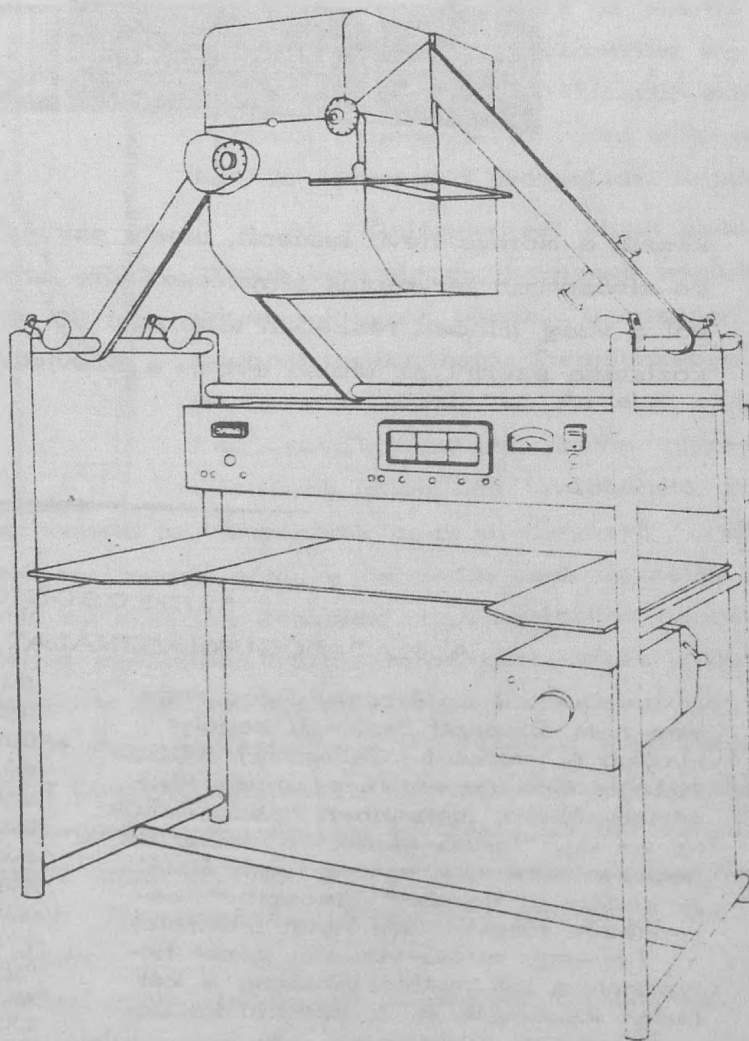
MŰSZAKI HALADÁS

A "Camera Damier" mikrolap készítő berendezésről

Az ISO konferencia alkalmából Budapesten járt Juan Voskesenszki, a Mikrofilmex párizsi cég igazgatója. Tőle nyertük az alábbi tájékoztatást:

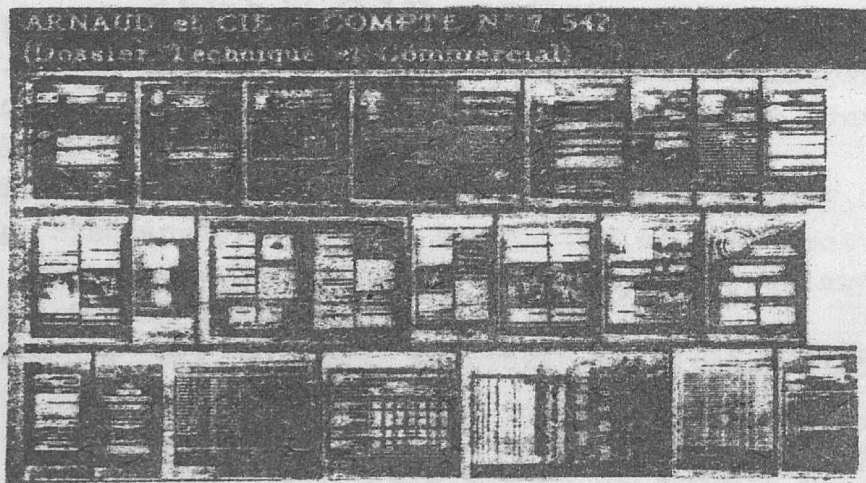
Nemrég készült el az 1.sz. ábrán látható Camera Damier nevű mikrofiche felvevő berendezés. A berendezés érdekessége, hogy bár 75 x 125 mm-es mikrolapokat készít, a használt filmanyag rollfilm, mégpedig 75 mm széles és 30 m hosszú.

A készülék másik érdekessége, hogy a kockák mérete, kivágata és elhelyezkedése minden egyes felvétel után könnyen átállítható. Ezért lehetséges, hogy a 2. ábrán látható különböző kockaszélességű felvételek ké-

szíthetők egymás mellé. A készülék fixen felszerelt megvilágításmérővel van felszerelve.

Ebből a készülékből egyelőre csak néhány darabot gyártottak és ezek a gépek is kipróbálás alatt állanak. Megjegyezzük egyébként, hogy ez a gyár

készíti a Normic nevű kamerát, amely szintén 75 x 125 mm-es filmre dolgozik és elsősorban tervrajzok fényképezésére szolgál. A Normic nevű berendezésből a világ minden részében több mint 60 darab működik. Az igazgató tájékoztatása szerint az utolsó évben a Szovjetunió is vásárolt néhány darabot. (BR)

"VIDEOSONIC"

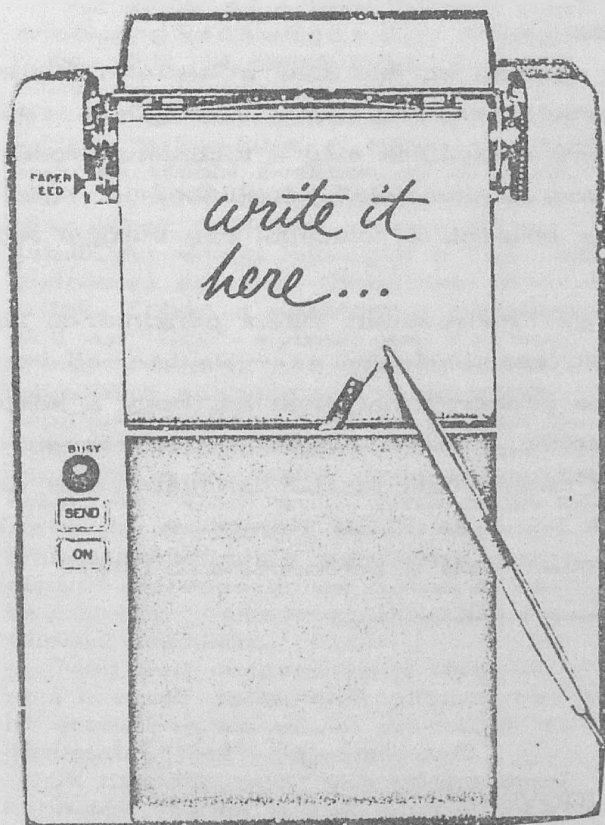
A KATALÓGUSHASZNÁLAT ISMERTETÉSÉRE

A Council on Library Resources meg nem állapított összegű segílyt nyújtott a walnut-i (California) Mt. San Antonio College részére, annak kiki-sérletezésére, mennyiben használhatók fel az ún. "tanító-gépek" új hallgatók bevezetésére a könyvtár használatába. A segíly öt darab "Videosonic" berendezés megvételére nyújt fedezetet.

Egy-egy audió-vizuális gépet helyeznek a két mutató-táblázat, a két tárgyi katalógus és a szerzői kataló-

gus mellé. A berendezések diaposzitiv lemezek, hangszalagok, színes mozgó-film után fogják a hallgatóknak a szükséges felvilágosítást a cédulakatalógusok, a folyóirat- és egyéb nyilvántar-tások használatára vonatkozóan meg-adni. A könyvtárosokra így csak a könyvtárra vonatkozó első, általános jellegű tájékoztatás terhe nehezedik, s idejük felszabadul a bonyolultabb egyéni felvilágosító szolgálat ellátásá-
ra. (C.L.R. Recent Developments. 1964. 133.no.)

Az Elektrowriter

A Canadian Library egyik múlt évi számában értesültünk róla, hogy a Vancouveri Közművelődési Könyvtár az olvasóterem és a raktár között villamos író-berendezés útján létesített kapcsolatot. Levelünkre, amelyben a könyvtár vezetőségétől az eljárás leírását kértük, az Electrowriter International Corporation chicagói központjától a berendezés rövid műszaki leírását tartalmazó prospektust kaptuk.

Az "Elektrowriter" olyan elektromos berendezés, amelynek segítségével a kézírás bármely távolságra azonnal továbbítható. Tulajdonképpen három készülékből áll. Az első olyan "adó-vevő"-készülék, amivel egyrészt kézírásos feljegyzés továbbítható, s

amin másrészt kézírásos üzenet vehető fel; a második csak ugynevezett "adó"-készülék, ezen csak továbbítható az üzenet; végül a harmadik csak ugynevezett "felvevő" - berendezés, amin az első két készülék útján továbbított üzenet vehető fel. Az Elektrowriter teljes egészében tranzisztoros berendezés; 105-125 voltos váltakozó áramu áramkörbe kell bekapcsolni. Méretei: hosszúsága 14-5/16 hüvelyk (1 hüvelyk = 2.54 cm), szélessége 9 1/2 hüvelyk, magassága elől 5 1/2 hüvelyk, s hátul 6 1/2 hüvelyk. Írásfelülete: horizontálisan 5 hüvelyk, vertikálisan 3 1/2 hüvelyk. Festőanyag mennyiség: kb. 80 óra írásidőre elegendő. Energia fogyasztása: készenléti állapotban 15 watt, - automatikus papir-beadagolási működés közben 50 watt. Bemelegedési időre nincs szüksége, bekapcsolása után azonnal üzemképes.

A készüléken az üzenet írása gyolyóstoll-szerű pálcikával történik. Az üzenet - korlátlan távolságra, ami interkontinentális értelemben is veendő -

azonnal továbbították. Bekapcsolható a berendezés közönséges telefonhálózatba, vagy magán, saját hálózatba is.

A berendezés kombinálható a Bell-féle Data-phone telefonkészülékkel is. Ebben az esetben a telefonbeszélgetéssel párhuzamosan adhatók meg azok a számadatok, rajzok, vázlatok, idegen nyelvű szövegek, amelyek a szóbeli üzenetközvetítés kiegészítésére szolgálnak.

A berendezést olyan jelzőlámpa egészíti ki, ami akár íróasztalra állítható, akár falra akasztható. A jelzőlámpát lehet csengővel, vagy berregővel is helyettesíteni. A berendezés kiegészítésére szolgálnak még a különféle nyomógombos, vagy tárcsás hívó, illetve üzenet-átvételt jelző készülékek is. A készülékek áráról a prospektus nem tesz említést. A chicagói cég európai leraakatot is tart fent Fribourgnban (Svájc).

A prospektus tanúsága szerint az Elektrowritert főként pénzügyi központok, bankok, légiforgalmi társaságok, nemzetvédelmi szervek, tervező irodák, nagy raktárak használják. Rendeltetése ezeken a helyeken az, hogy a központból a fiókokba, a különböző alközpontokba, raktáregységekbe, üzemszervekbe utasításokat, rajzokat, s az utasítások hitelességét igazoló kézalírásokat továbbítsa. A nevezetesebb könyvtárak közül az ENSZ Könyvtára és New York City Közművelődési Könyvtár rendelkezik ezzel a berendezéssel. (BZ)

SZERZŐI JOGVÉDELEM SZÁMÍTÓGÉP - PROGRAMOKRA

A Kongresszusi Könyvtár Copyright Office (Szerzői Jogvédelmi Hivatal) osztálya úgy döntött, hogy a jövőben - a ma érvényben levő jogszabályok szerint - az elektronikus számítógépek programjai is részesíthetők szerzői jogvédelemben. A szerzői jogvédelmet igénylő programnak a következő kellékekkel kell bírnia: 1/ az anyag-gyűjtés, anyagválogatás, elrendezés, szerkesztés és kifejezés tekintetében elegendő elemet kell tartalmaznia ahhoz, hogy az eredeti szerzőség megállapítható legyen; 2/ a programot a szükséges szerzői jogvédelmi megjegyzéssel

közzé kell tenni, ami annyit jelent, hogy bizonyos számú "példányt" kell belőle publikálni, illetve az olvasóközönség rendelkezésére bocsájtani; 3/ az ugynevezett kötelespéldányoknak olvasható szöveget is kell tartalmazniuk, még abban az esetben is, ha maga az eredeti anyag vizuálisan nem érzékelhető, illetve nem olvasható.

Ezt az elvi döntést később a gyakorlat alapján fogják úgy kialakítani, hogy az a számítógép-programok hatáskör szerzői jogvédelmét szolgálja. (L.C. Information Bulletin. 23.vol. 1964. 20.no. 226.p.)

A fénymásoló eljárást mindeddig csaknem kizárólag a rajzmásoláshoz alkalmazták. Mostanában a fénymásolat az irodákat is meghódítja. Mik ennek okai ?

Az egyik az a tény, hogy a fénymásolás gazdaságos. Egy átvilágító pausz DIN A4 formátumban 5 1/2 pfennigbe kerül, ami csak 1/3 - 1/7 része a szokásos irodai másolatokra fordított költségnek. A másik az a tény, hogy az utóbbi években az ammónia nélkül előhívó félnedves fénymásoló készülékek fejlődése erősen előrehaladt. Az eddigi kétségek a "nedves" eljárásal szemben többé nem indokoltak. Ebben a szektorban mindenekelőtt az "Océ"-eljárást kell megemlitenünk, mert itt a szagtalan előhívó folyadékot szabadalmi jogilag védett kapillar-bordáshengereken át igen finom elosztásban viszik fel a pauszokra. Ezek a másolatok azonnal használhatók. Az "Océ" irodai fénymásoló készülékek ott állnak, ahol a munkafolyamat megköveteli, mert nincsenek elszívó berendezéshez kötve. A készülékek teljesítménye 150-3000 A4-másolat óránként.

Meg kell említeni, hogy fény át nem eresztő és mindkét oldalon beírt eredeti is másolható ezzel az eljárással. ("Océ"-reflexmásolat)

A diazoanyagok választéka nagy, kaphatók többek között színes papírok kétoldalt érzékenyvé tett papírok kétoldalas másolatok készítéséhez, légi postapapírok, írásra és javításra alkalmas átlátszó anyagok. (DFW. 12. 1963. 2.no. 72.p.)

A Louisville-i (Amerikai Egyesült Államok) American Printing House for the Blind (Vakok Amerikai Nyomdája) az IBM 709 márkájú elektronikus számítógépet alkalmazza angol szöveg Braille-betűkre való "fordítására". A berendezés átlag 1000 szót ír át percenként. Így kívánja a vállalat az ország 400 000 vakjának olvasási szükség-

ségletét kielégíteni, s ezzel a rendelkezésre álló kevés Braille szakembert - aki eddig az átírás fáradságos munkáját végezte - más, nagyobb szellemi erőfeszítést igénylő feladat végzésére felszabadítani. (Libr.J. 89.vol. 1964. 13.no. 2759.p.)

Az University of Chicago Könyvtáros-főiskolájának dékánjává Don R. Swanson 38 éves fizikust, a természetes és a számológép-nyelvek közötti összefüggés és a tudományos tájékoztatás problémáinak szakértőjét nevezték ki. Ő az első természettudós, akit könyvtáros-főiskola vezetésével bíztak meg. (Libr.J. 88. vol. 1963. 3. no. 537-538. p.)

A Council on Library Resources két jelentékeny összegű segílyt nyújtott az ALA-nak. 230 000 dollár az 1959-ben létesített Library Technology Project újabb támogatására szolgál. Ennek keretében a könyvtári berendezések, anyagok és rendszerek tökéletesítése és teljesítmény-szabványok kialakítása folyik. A fenti összegben bennfoglaltatik a 44 232 dollár, ami ugyancsak a Library Technology Project programja keretében kéthavonként megjelenő, mozgó lapokból álló olyan tájékoztató szolgáltatás közzétételére szolgál, amely a könyvtári berendezésekre, anyagokra és műveletekre vonatkozó jelentéseket fog tartalmazni. - A második, 21 600 dollárt kitevő segíly a könyvtári könyvkötések szabványosításának előmozdítását célozza. (CLR Recent Developments, 1964. 138.no. 1-2.p.)

Az állományvédelmi mikrofilmezés

BARTON, Walter: Bibliothek und Mikrofilm. = Z. Bibl. Bibliogr. 11. Jg. 1964. 3. no. 127-147. p. Illusztr. Bibliogr. 144-147. p.

Könyvtár és mikrofilm. Német könyvtárak mikrofilmezési gyakorlatának ideiglenes áttekintése, különös tekintettel az újságok mikrofilmre vételére.

Az alábbiakban a cikk állományvédelmi mikrofilmezéssel kapcsolatos -és Magyarországon is meggondolandó- vonatkozásait ismertetjük.

A kiadványtermés óriási növekedése a könyvtári munkában egyre több és egyre súlyosbodó gondot okoz. E problémák egy részének azonnali megoldását segíti elő a könyvtári mikrofilmezés. A dokumentumok mikrofilmen való tárolásának előnyei közül a legfontosabbak a rendkívül nagy helymegtakarítás, a biztonságos tárolás és megőrzés lehetősége, az anyag könnyű hozzáférhetősége.

A mikrofilmtár tehát a ma könyvtárának fontos és nélkülözhetetlen része. (A Német Szövetségi Köztársaságban például, a Farbenfabriken Bayer cég 25 felsőoktatási intézménynek adományozott egyenként 3650 db 30 m-es mikrofilmtekercsből, tároló szekrényekből és leolvasó készülékből álló mikrofilmtárat).

Tekintettel arra, hogy a legégetőbb raktári problémák egyike a periodikumok tárolása, a mikrofilm könyvtári alkalmazása legsürgősebben ezen a területen kell hogy történjék. A Német Szövetségi Köztársaságban ilyen megfontolás alapján rendelet született a h i r l a p - k ö t e l e s p é l d á n y o k mikrofilmen történő kiadói beszállítására. A gyakorlatban kevés kiadó tartja be ezt a rendeletet, ezért a könyvtárak saját erőből filmezik kötelempéldányaikat.

Az állományvédelmi hirlapmikrofilmezés anyaga a 35 mm-es perforálatlan film. Használati szempontokat figyelembe véve, a legmegfelelőbb a 30 m-es tekercs. Az ilyen filmtekercs tárolása egyszerű, bármikor készíthető róla másolat, nagyítás.

A tekercsforma mellett használatos a mikrofilmcsik. Dokumentáció céljára készül.

Elterjedt a mikrolap alkalmazása is. Hirlapmikrofilmezés esetén nem jelentős.

A hírlapmikrofilmezés felvételi menete

A tekercs tartalma: előzéklap, film tárgya, előzéklap megismétlése, függelék.

E l ő z é k l a p. Minden adatot tartalmaz a filmtekercsről. Két részből áll: 1. általános előzék (minden tekercs ezzel kezdődik, követelmény, hogy szabadszemmel olvasható legyen); 2. speciális előzék (az illető hírlapra vonatkozó adatokat tartalmazza).

1. Részei: könyvtár szignaturája, előállító megjelölése, felvételező munkaerő neve, filmezés célja (állományvédelmi, állománykiegészítő stb.)

2. Tartalma: az eredeti hírlapot őrző könyvtár neve, hírlap adatai (indulás éve, mellékletek, címváltozás stb.), meglévő tényleges hiányok jegyzéke.

Az előzéklapnak tartalmaznia kell mindazon jelek magyarázatát is, amelyek a tekercsben előfordulnak.

F i l m t á r g y a. A filmezendő hírlap első-, cimoldalával indul. Minden új hírlap új tekercsen kezdődjék! A hiányzó számok, oldalak helyét jelölni kell.

F ü g g e l é k. Üres felvétellel határoljuk el az előzéklap megismétlésének kockájától. Itt kapnak helyet a pótlások.

A tekercsben lévő hibás részt speciális lyukasztóval megjelöljük, utalva ezzel arra, hogy annak pótlása a függelékben található meg.

A mikrofilmtár technikai eszközei

A mikrofilmtár két részből áll: filmtárból és laboratóriumból. A filmtár a felvételeztetést bér munkában is végeztetheti, állományvédelmi hírlapmikrofilmezés esetén feltétlenül fontos a saját laboratórium. A laboratórium legfontosabb technikai eszközei a felvevőgép és az előhívó berendezés.

F e l v e v ő g é p. A forgalomban lévő egyes felvevőgépek napi 6000 felvételt is lehetővé tesznek, átlagban azonban csak napi 3000 - 3500 felvétellel számolhatunk.

E l ő h í v ó b e r e n d e z é s. Legjobb az önműködő előhívógép. A kidolgozástól függ a film tartóssága, használhatósága. Jelentős tényezők: a tökéletes rögzítése, a filmek alapos mosása.

A l e o l v a s ó k é s z ü l é k a filmtár legfontosabb technikai eszköze. Tökéletes leolvasó ma még nincs. Alapvető köve-

telmény a nappali fénynél való olvashatóság - a sötétítés nyomasztólag hat, fárasztó.

A film tárolása

Követelmények: biztonság, hozzáférhetőség.

A 30 méteres filmtekercsek tárolása orsón, kartondobozokban történik, amelyen a szükséges adatokat feltüntetik. A dobozokat fémszekrényben helyezik el.

Az ideális raktári hőmérséklet 12-25°C. Ezen a hőmérsékleti tartományon túl a filmek károsodnak. A levegő viszonylagos páratartalma 60 százalék.

Személyzeti kérdések

A filmtári személyzet elfoglaltsága a következő munkafázisok ellátásából áll: előkészítés, filmek leolvasó ellenőrzése, vezetés, a gyűjteménnyel kapcsolatos könyvtárosi munkák.

E l ő k é s z i t é s. 1 könyvtáros 8 órai teljes elfoglaltságát igényli! A munka a filmezendő anyag kötetenkénti, sorrendi és egyéb szempontokból való gondos ellenőrzése. A felvételt készítőik számára a könyvtáros írásban ad utasítást. Hibás periodika számok esetén ceruzával ki kell írni a helyes számot - a tudatos-bejegyzésre jellel (!) kell felhívni a figyelmet. A kötet elején utalunk a kívánt jelek feltüntetésének helyére. Fényképezni csak tökéletesen előkészített anyagot szabad!

V e z e t ő é s f i l m e l l e n ő r z é s. A két munkafázis együttesen egy teljes munkaerőt igényel.

Az anyagmozgatási munkavégzésére félmunkaidős segéderő szükséges, aki munkaideje másik felében az osztályon belüli egyéb feladatokat látja el.

A filmek gyűjteménnyel kapcsolatos munkáit és használatbaadásukat más személyek végzik. (A.K.)

RECENZIÓK

Angol könyvtárosküldöttség beszámolója a Szovjetunióban tett tanulmányutról

Scientific and Technical Information in the Soviet Union

Report of the D.S.I.R.—Aslib
Delegation to Moscow and Leningrad
7th—24th June, 1963

Department of Scientific and Industrial Research
1964

Az angol-szovjet kulturális egyezmény keretében 1963. június 7-24-én öttagú angol könyvtáros küldöttség látogatta végig a Szovjetunió főbb könyvtárait, tájékoztatási központjait és intézményeit. Benyomásairól a küldöttség visszaérkezése után a "Scientific and Technical Information in the Soviet Union" (Tudományos és Műszaki Tájékoztatás a Szovjetunióban) című, Londonban közzétett jelentésben számol be.

A kiadvány egyes fejezetei: a delegáció tagjai, a látogatás célja; a meglátogatott intézmények s azok a szervek, amelyekkel megbeszéléseket folytattak; bevezetés; a GKKNIR (a Tudományos kutatás összehangolását végző állami bizottság); a VINITI (Össz-szövetségi

természettudományos és műszaki tájékoztatási intézet); a VINITI munkájának jelentősége Anglia szempontjából; a Szovnarkhoz (közgazdasági regionális tanácsok); ipari természettudományos és műszaki tájékoztatási központok; a GKKNIR és a VINITI tapasztalatainak jelentősége Anglia szempontjából; szabadalmi tájékoztatási eljárások; könyvkiadás a Szovjetunióban; könyvtárközi kölcsönzés és kefelevonat-csere lehetősége a Szovjetunió és Anglia között; könyvtárak; dokumentációs kutatómunka; nyelvtanítás.

A kiadvány mellékleteiben az alábbiakat közli:

a természettudományos és műszaki tájékoztatás szervezeti felépítése;

a VINITI ismertetése;
 a moszkvai Szovnarhoz ismertetése;
 a Szabadalmi és Találmányi Tájékoztatási Intézet;
 a TSNIMASH Műszaki Tájékoztatási Irodája;
 a moszkvai Első Állami Golyócsapágy Üzem;
 a leningrádi Nevskii Műszaki Üzem;
 Szintetikus és Műszálakat készítő Üzem;
 a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának kiadóvállalata;
 az állami Műszaki Kiadóvállalat;
 az Össz-szövetségi Szabadalmi és Műszaki Könyvtár;
 a Lenin Könyvtár;
 Egyetemi Könyvtár, Moszkva;
 a moszkvai Egyetem tudományos tájékoztatói tanszéke.

A kiadvány a mellékletek után még a moszkvai angol követség tudományos attaséjának a "VINITI jövő tervei" című cikkét közli.

A látogatásuk során szerzett benyomások összegezéseként a küldöttség tagjai azt állapították meg: A Szovjetunióban egészen különös fontosságot tulajdonítanak annak, hogy a természettudományos kutatás eredményeit a lehető leggyorsabban összefoglalják, publikálják, terjesszék és az iparhoz eljuttassák.

A Beinecke Könyvtár ismertetése

A Yale University Library Gazette c. folyóirat 1964 évi teljes 4. száma (38.voi.) a régi és ritka könyveket valamint kéziratokat őrző Beinecke Könyvtár új épületéről és szervezetről szól. A gazdagon illusztrált számban az alábbi cikkek vannak:

Lewis, Wilmarth S.: Address at the dedication of the Beinecke rare book and manuscript library. 123-126. p. (Ünnepi beszéd a Beinecke Ritka Könyvek Könyvtára és Kézirtár felszentelése alkalmával.)

The Beinecke rare book and manuscript library. 127-130.p. (A Beinecke Ritka Könyvek Könyvtára és Kézirtár.)

Liebert, Herman W. - Wynne

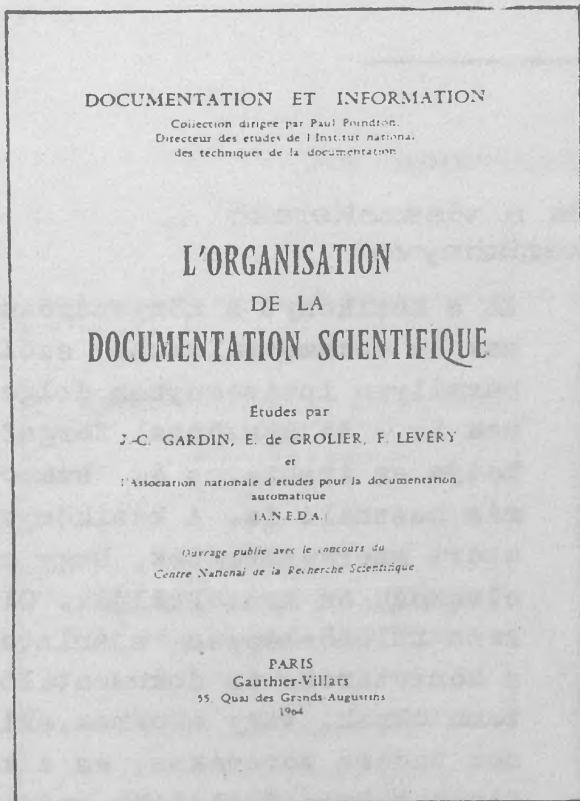
Gray Marjorie: The general collection of rare books and manuscripts. 131-137.p. (A ritka könyvek és kéziratok általános gyűjteménye.)

Faber, Curt von: The German literature collection. 138-150.p. (A német irodalmi gyűjtemény.)

Gallup, Donald: The Yale collection of American literature. 151-159. p. (Az amerikai irodalom Yale gyűjteménye.)

Hanna, Archibald: The Yale collection of Western Americana and the Benjamin Franklin collection. 160-165.p. (A nyugati Americana Yale gyűjteménye és Benjamin Franklin-gyűjtemény. Illusztr.)

A tudományos dokumentáció szervezete

A "Documentation et information" c. sorozatnak ez az új kötete nem olyan együttműködés eredménye, amelyben a különböző fejezetek szerkesztését több szerző között osztották fel, számításba véve az illetők különleges szakértelmét. Ebben a kötetben egyazon téma szerepel, vagyis a tudományos dokumentáció szervezésének problémája. A tanulmányoknak ezt a gyűjteményét nem abból a célból irták, hogy azok kiadásra kerüljenek, hanem a körülmények folytán kerültek egyazon kötetben egyesítve kiadásra.

Egy adománynak köszönhető, hogy a Centre National de la Recherche Scientifique (Tudományos kutatás nemzeti központja) 1962-ben megalapította a Tudományos dokumentáció nagydíját. Az ala-

pitványozó kívánsága az volt, hogy ez a díj új gondolatok kifejtésére ösztönözzön a tudományos dokumentáció anyagára vonatkozóan.

A zsüri nem ítélte oda a Nagydíjat, hanem azt kérte, hogy a díjat annak a három értekezésnek a szerzői között osszák fel, akiknek műveit kiadásra ajánlotta.

Mind a három szerző ugyanarról a tárgyról ír. Félő lehetne tehát, hogy előfordulnak bizonyos ismétlések. Meg kell azonban állapítani, hogy ezek száma elenyésző, a szerzők egyéni gondolkodásmódja és sajátos stílusa kizárja az egyhangúságot. Éppen abban rejlik kiadványuk érdekessége, hogy mindegyik szerző fokozatosan közelíti meg a tudományos dokumentáció szervezését érintő problé-

mákat. Az olvasók így a dokumentációs szervezés három féle koncepciójával találkozhatnak. Talán sajnálni fogják, hogy a szerzők ugyanazokat a szavakat nem mindig ugyanabban az értelemben használják, azonban éppen a mű jellegénél fogva nem lehetett szó a terminológia egységesítéséről. Az olvasók észrevehetik a lényegre vonatkozó hasonlóságokat és eltéréseket, és ezeket összevethetik saját személyes nézeteikkel.

A reprodukciós és a visszakereső eljárások kézikönyve

Fédération Internationale de Documentation
(F I D)

MANUEL PRATIQUE DE REPRODUCTION DOCUMENTAIRE ET DE SÉLECTION

(Publication F I D n° 353)

Publié avec le concours de l'Unesco

PARIS
GAUTHIER-VILLARS ÉDITEUR
1964

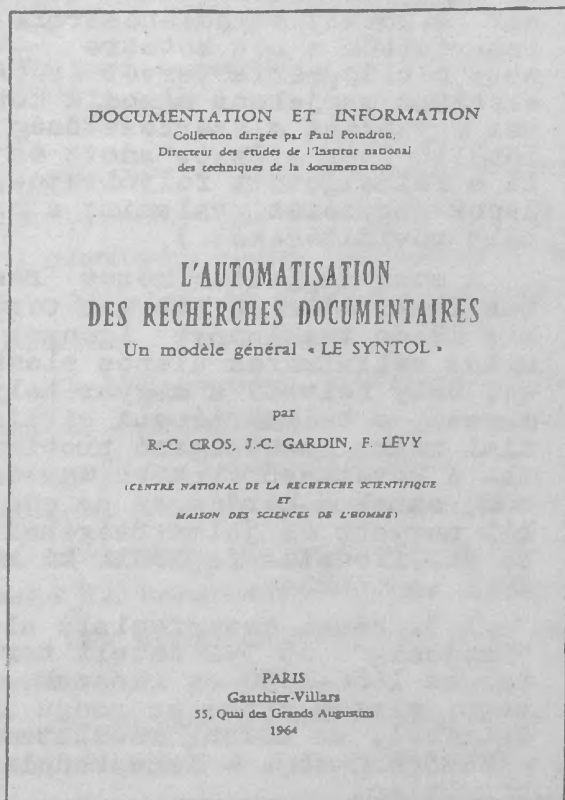
Ez a kézikönyv a könyvtárosoknak és dokumentálóknak szól, bármilyen intézményben dolgoznak is - de haszonnal forgathatja az irattáros és számos más használó is. A kézikönyvet azért szerkesztették, hogy azt olvassák és konzultálják. Olvasása különösképpen ajánlatos a könyvtáros- és dokumentálótanulóknak, vagy azoknak, akiknek tudása töredékes, és a kérdéseket összefoglalóbb módon akarják megközelíteni. A kézikönyv nagyrészt azoknak a gyakran összetett kérdéseknek az összefoglalása, amelyek az utolsó évek folyamán jelentősen kifejlődtek, s növekvő fontosságukká váltak a könyvtartudományi és dokumentáció munkában.

A könyvet azonban konzultálás céljából is készítették, a használó megtalálja benne minden eljárásról a rövid, de viszonylag teljes leírást; a hangsúly az

alkalmazáson van, és a tisztán műszaki rész a lehető legminimálisabbra korlátozódik.

A kézikönyv tájékoztatói eszköz: szerzői segíteni kívánják a használókat az eljárás kiválasztásában, de sohasem volt célkitűzésük -ami egyébként veszélyes is lenne-, hogy gyakran hasonló, de sohasem teljesen azonos problémákra kész megoldásokat adjanak.

Az automatizált dokumentálás

A különböző gépek alkalmazása a tájékoztatói anyag tárolásában és keresésében már nem újdonság; azonban a működtetés eszközeinek sokfélesége mind a módszerek, mind a berendezések tekintetében inkább látszólagos, mint reális. Ma az automatizált dokumentálás területén bizonyos általános intézkedéseket lehet megállapítani, amelyek nincsenek kapcsolatban sem az alkalmazás területével, sem pedig a szóbanforgó géppel. Ezt a célt tűzték ki maguknak ennek a munkának szerzői.

A bemutatott modell a következőkre vonatkozik:

a/ indexelési módszerek kulcsszavak vagy "descriptorok" segítségével, többféle változatot tekintetbe véve, a működő jelentéstani vagy mondattani

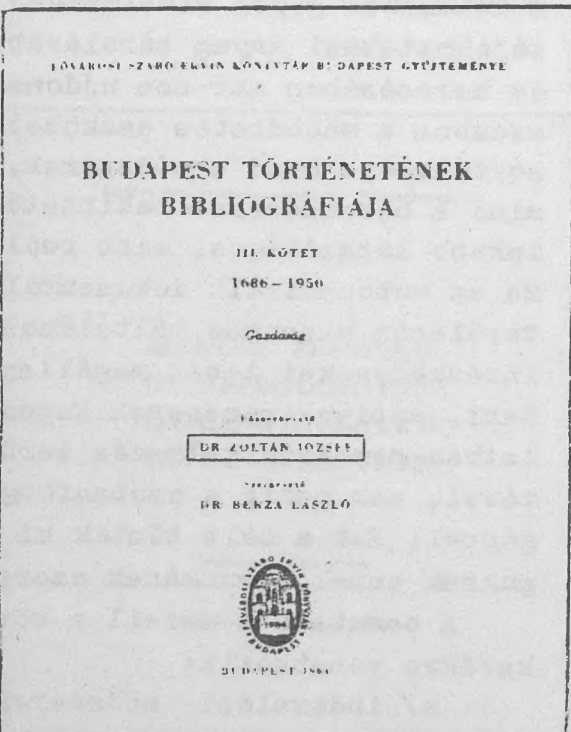
szervezetek természete is terjedelme szerint;

b/ a dokumentumok elemző feldolgozásának automatizált módszerei, amikor is a dokumentumok e módszerek egyike vagy másika szerint kerülnek indexelésre. A felhasznált gépek skálája a szuperpo-

nalható lyukkártya-kartotékoktól a legnagyobb teljesítményű elektronikus számítógépekig terjed.

Maga a kísérletezés külön fejezet tárgyat képezi, amelyben a nyilvántartott dokumentumok jellegzetességeit ismertetik, továbbá a használt indexelési formákat, az automatizált elemző rendszer hatékonyságát stb. A munka a folyamatban, vagy a tervezés stádiumában lévő alkalmazások összefoglalásával fejeződik be, az előzőekben ismertetett módszertani keretben.

Megjelent a Budapest-bibliográfia 3. kötete

Lapunk 1963. évi 6. számában (315-316) beszámoltunk a "Budapest történetének bibliográfiája" c. nagy vállalkozás első darabjának (2.kötet) megjelenéséről. Ott ismertettük a hét kötetre tervezett bibliográfia tervét is. (Az elsőként megjelent második kötethez egyébként a szerkesztőség különálló iven előszót adott és közli a feldolgozott folyóiratok, hírlapok jegyzékét, valamint a használt rövidítéseket.)

A most megjelent kötet részletes ismertetésére itt nem térünk ki; külön tanulmányt igényel az egész vállalkozás alapos elemzése, mely felveti a magyar helyismereti, a helytörténeti bibliográfiai munka szerteágazó problémáit is. A következő években, úgy érezzük, ennek a kérdésnek az eddiginél nagyobb és jelentőségéhez méltó szakirodalma fejlődik ki könyvtári sajtónkban.

A 3. kötet összefoglaló alcíme: "Gazdaság". 15 592 tételt tartalmaz az 1686-1950-es időszak idevágó, minden rendű és rangu irodalmából, az alábbi részletezés-

ben: Gazdaság általában. - Ipar. - Mezőgazdaság. - Kereskedelem. - Pénz- és hitelügy. - Közlekedés, hírközlés.

A kötet a könyvtártudomány művelői számára is értékes adatokat tartalmaz. A "Nyomda- és sokszorosítóipar" (135-145.p.) és a "Könyvkiadás - könyvkereskedelem" (316-333. p.) az ismert adatok mellett számos olyan "efemer" forrásra hívja fel a kutatók figyelmét, melyek egy-egy korszak viszonyainak megismeréséhez forrásértékek. Gondolunk itt elsősorban a h i r l a p c i k k e k r e (különösen a két világháború közötti időszak napi sajtójából), de a folyóiratcikkek feltárásával is hízogot pótolnak az említett fejezetek.

CSEHSZLOVÁKIA

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ a hasonló feladatokat betöltő csehszlovák intézményekkel (a prágai Státni Knihovna és a turócszentmártoni Matica Slovenska könyvtártudományi és módszertani osztályaival) 1964 elején megállapodást kötött az intézmények közötti kiadványcserére. Könyvtártudományi Szakkönyvtárunk eddig is gazdag cseh és szlovák anyaga a megegyezés eredményeként számos hiányzó munkával gyarapodott. Az alábbiakban néhányat ezek közül ismertettünk.

A Rude Právo repertórium

JULÍNEK, Stanislav - ZYKUNDOVÁ, Anna
Soupis nejdůležitějších politických dokumentů a článků uveřejněných v Rudém Právu v roce 1962. (Vyd.) Universitní knihovna, Brno. (Brno), 1963. [1], 111 lev. 21 cm.
/Výběrový seznam 85./
Soksz.

2-1613

A Brünni Egyetemi Könyvtár kiadásában jelent meg a Csehszlovák Kommunista Párt központi lapjának, a Rude Právo-nak 1962 évi, 483 tételt tartalmazó, annotált repertórium.

A kiadvány három részre oszlik.

Az első rész a hazai vonatkozású cikkek, a második az érdekesebb külföldi eseményekről megjelent közlemények, a harmadik pedig a vezércikkek és az elvi jelentőségű cikkek címléírásait tartalmazza.

Az első és második részben az anyagot a következő csoportokban rendezték:

1. Nyilatkozatok, kiáltványok, kormánynyilatkozatok, kommunikék és határozatok. - 2. Jegyzékek és memorandumok. - 3. Küldöttségek és táviratok. - 4. Interjúk és sajtókonferenciák. - 5. A Párt és a kormány képviselőinek nyilatkozatai. - 6. A Novotny nyilatkozatai. - 7. A CSKP és a kormány ülései és határozatai. - 8. Az Országgyűlés ülései. - 9. Csehszlovákia Kommunista Pártja 12. kongresszusa. - 10. Egyéb fontos dokumentumok.

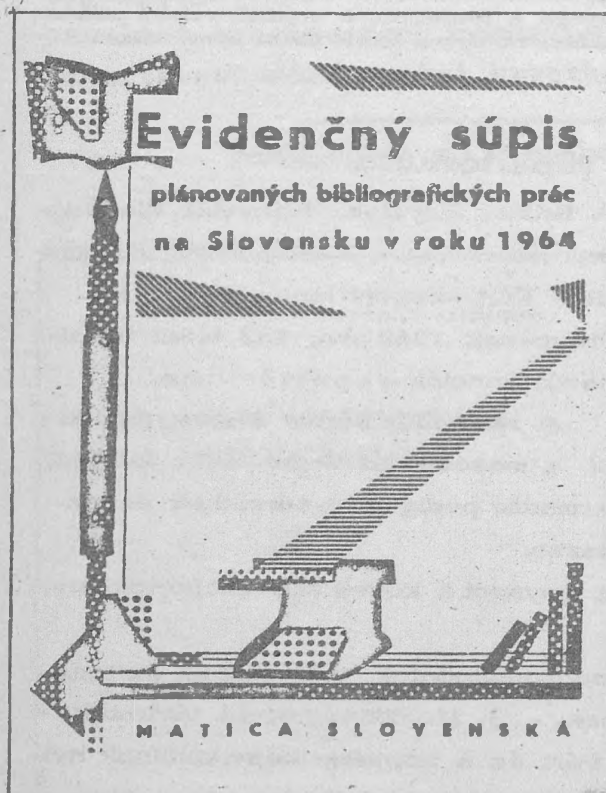
Egy kérdéscsoporton belül az anyagot időrendi sorrendben állították össze.

A külföldi anyagot tartalmazó második részben a 6. pont N.S.Hruscsov nyilatkozatait, a 8. pont az ENSZ. közgyűlései, a 9. pont a genfi Leszerelési Bizottság tárgyalásainak anyagát tartalmazza.

A bibliográfia harmadik része (vezércikkek és elvi jelentőségű cikkek) időrendi szerkezetű.

A jól használható annotált bibliográfiát névmutató, tárgymutató, földrajzi és időrendi mutató egészíti ki. A kiadvány 400 példányban jelent meg.

A szlovák bibliográfiai előterv

A szlovák nemzeti könyvtár, a Matica slovenská évenként kiadja a Szlovákiában tervbevet bibliográfiák jegyzékét.* Az 1964. évi jegyzék (ez már a kilencedik évfolyama) annyiban tér el a múlt évben megjelentektől, hogy a tervezett bibliográfiákon kívül közli a Szlovák Könyvtárügyi Tanács Bibliográfiai Bizottsága rendezésében megtartott 1963. évi december 18. tanácskozásának jegyzőkönyvét és a bibliográfiákat összeállító intézmények mutatóját.

Az előtervet különben szétküldött kérdőívekre beérkezett válaszok alapján állították össze. Szlovákiában működő 141 bibliográfia készítésével foglalkozó intézmény közül 98. küldte vissza a kérdőíveket. Ezeknek a kérdői-

veknek alapján megállapították, hogy összesen 310 bibliográfia megjelenését tervezik. Az egyes bibliográfiák a következőképpen oszlanak meg:

Intézmények	Szám
A tíz tudományos könyvtár:	
Matica slovenská, Martin	42
Univerzitná knižnica, Bratislava	9
Státna vedecká knižnica, Košice	11
Slovenská pedagogická knižnica, Bratislava	37

* Szlovákiában a tervezett bibliográfiákat minden év dec. 20-ig be kell jelenteni a Matica slovenskának, a teljes jegyzéket – az országos koordináció érdekében – a Csehszlovák Nemzeti Könyvtárnak küldik meg.

Intézmények	szám
Ústřední lékarska knižnica, Bratislava	14
Ústrední poľ nohospodárska knižnica, Nitra	6
Štátna vedecká knižnica, Bratislava	12
Slovenská technická knižnica, Bratislava	17
Ústrední ekonomická knižnica, Bratislava	20
Ústrední knižnica SAV, Bratislava	1
1 főiskolai könyvtár	2
8 közművelődési könyvtár	51
8 a Szlovák Tudományos Akadémia kutató intézete	21
16 kutató intézet	31
15 egyéb intézmény	31
Magánszemélyek	6
	310

A bibliográfiák csoportosítását a decimális rendszer alapján állították össze. Egy szakcsoporton belül a bibliográfiák sorrendje:

1. regisztráló bibliográfiák,
2. szakbibliográfiák, és
3. ajánló bibliográfiák.

Az 1964-re tervezett bibliográfiák szakszerinti megoszlása a következő:

Szak:	db
0	63
1	4
2	2
3	77
5	7
61	17
62	59
63	51
66	4
7	15
8	20
9	19

A felsorolt bibliográfiákból ajánló jellegű bibliográfia 124 db.

A szakszerinti csoportosítás alapján megállapíthatjuk, hogy Szlovákiában a

legtöbb bibliográfiát a társadalomtudományok területén tervezik. Elég jelentős az általános jellegű bibliográfiák száma, a műszaki és mezőgazdasági regisztráló és ajánló jellegű bibliográfiák száma 59 és 51.

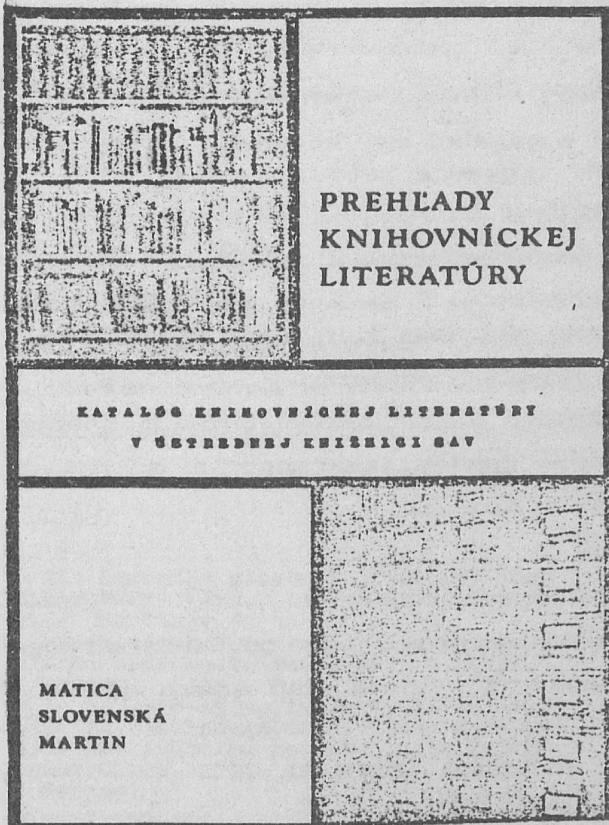
A Szlovák Könyvtári Tanács Bibliográfiai Bizottsága irányításával a koordinációs központok számára 1963. december 18-án, az 1964. évi bibliográfiai előterv megvitatására rendezett tanácskozáson a következő két napirendi pont szerepelt:

- 1/ Az 1964-re tervezett bibliográfiák koordinációjának megvitatása a bibliográfiákat kiadó intézmények képviselőinek beszámolója alapján.
- 2/ A szlovákiai 1964. évi bibliográfiai munka koordinációjának problémái.

A csehszlovák könyvtári törvény különben a prágai Nemzeti Könyvtár feladatkörébe utalta a bibliográfiai tevékenység országos koordinálását. Ezt a feladatot a Nemzeti Könyvtár az országban működő bibliográfiai - a műszaki, mezőgazdasági és egészségügyi - központokkal együttműködve valósítja meg. A munka egységes megszervezése érdekében megszervezték a Központi Könyvtárügyi Tanács bibliográfiai koordinációs bizottságát. A bizottság elnöke a Nemzeti Könyvtár igazgatója, tagjai az egyes bibliográfiai központok vezetői.

Az egyes intézmények a bizottság rendelkezésére bocsátják bibliográfiai tervüket. Az utolsó, 1964. áprilisában megtartott ülésen a bizottság megvitatta az 1964. évi bibliográfiai tervet és összeállították az 1965. évi tervet is. Az országos bibliográfiai terv összeállításakor az országos kutatási és tudományos tervek feladatait vették figyelembe. Ez a szempont érvényesült az ötéves perspektivikus bibliográfiai terv összeállításakor is.

A pozsonyi Szlovák Tudományos Akadémia Könyvtárának könyvtártudományi állománya

A Matica Szlovenská, Szlovákia Könyvtárügyi Módszertani Központja a könyvtárosok tájékoztatására Prehl'ady Knihovnickej Literatúry címen két sorozatban adja ki a szlovákiai könyvtártudományi irodalom bibliográfiáját.

Az "A" sorozat a kurrens szlovák könyvtártudományi bibliográfia, mely évenként négyszer egyoldalas nyomásban jelenik meg. Ez tartalmazza Szlovákia területén megjelent önálló műveket és a folyóiratcikkek analitikus címeirásait. A címeirások feltett feltüntetik a decimális jelzetet és ugyancsak feltüntetik a tárgyszavakat is. A bibliográfiának éveken átfutó folyamatos tételszámozása van.

A sorozat "B" része a retrospektív ágazat. Míg az "A" rész a sorozati címen belül periodikus jellegű, ez rész címekkel rendelkező, minden füzeté egy-egy speciális területet átfogó bibliográfia.

Most jelent meg a "B" sorozat 6.száma, melynek címe Katalóg Knihovnickej Literatúry v Ústrednej Knížnici SAV. A mintegy 70 oldalas, 800 tételt magában foglaló füzet a Szlovák Tudományos Akadémia központi könyvtárában lévő könyvtártudományi irodalom katalógusa. Az anyagot szakrendben közli a következő fő csoportokra tagolva:

I. Könyvtárügy.

II. Könyvtáratan. (Szervezés, könyvtárvezetés, könyvtártechnika, állománygyarapítás, katalógizálás, olvasószolgálat stb.)

III. Bibliográfia és dokumentáció.

IV. Bibliológia (Könyv, irás, kéziratlan, ősnymtatványok, nyomdászat, nyomdászattörténet stb.)

V. Periodikus kiadványok.

A katalógus igen érdekes - bár nem teljes - képet nyújt a pozsonyi Akadémiai Könyvtár könyvtártudományi anyagáról. A katalógus kéziratát ugyanis 1962-ben zárták le és mint az előszó is említi, technikai nehézségek miatt húzódott a kiadása.

Az előszóból tudjuk meg azt is, hogy előkészületben van az összes szlovákiai könyvtárak könyvtártudományi anyagából egy központi címjegyzék.

A "B" sorozat 8. száma a pozsonyi Egyetemi Könyvtár kézikönyvtára könyvtártudományi irodalmának bibliográfiáját tartalmazza.

Az előzőktől eltérően, ebben a kötetben a folyóiratokat földrajzi csoportosításban, a könyv anyagot pedig az előző kötetek szakcsoportjai szerint, a szakcsoportokon belül betűrendben közlik.

A sorozaton belül a 7. számmal újabb sorozatot indítottak, melynek címe "A külföldi olvasáselemzési kutatások". Ennek első száma az

Olvasáselemzési kutatás irányai Lengyelországban

Výskumy čítania v zahraničí. 1. IERMLER, Ján: Výskumy v Poľsku. /Prehľad literatúry a výsledkov/. [Vyd.] Matica slovenská, Martin. [Martin], (1964.) 143 p. 29 cm. /Prehľady knihovnickej literatúry. Sériá B. Retrospektívne súpisy 7. čís./
Soksz.

4-1455

016:028(438)

Szerző művét a lengyel szakfolyóiratok, társadalomtudományi hetilapok és napilapok, önálló kiadványok anyagának felhasználásával állította össze. Ezek alapján ismerteti: mely intézmények és kutatók foglalkoznak Lengyelországban az olvasásvizsgálattal, eddig milyen területeken, milyen módszerekkel végeztek vizsgálataikat és milyen eredményeket értek el.

Az olvasásvizsgálat Lengyelországban az általános szociológiai kutatás keretén belül történik. A vizsgálatokat a Lengyel Tudományos Akadémia irányításával a lengyel Nemzeti Könyvtár főosztályaként 1955-ben megszervezett "Instytut Książki i Czytelnictwa" (Könyv- és Olvasástudományi Inté-

zet) végzi, amely a könyvtártudományi kutatómunka központja Lengyelországban.

A vizsgálatokat három részben tárgyalja a tanulmány. Az első részben ismerteti az "Institut Ksiazki i Czytelnictwa" 1955-1960 években végzett munkáját. Eredeti források alapján táblázatban ismerteti az intézet vizsgálatainak eredményeit. Közli az Intézet 1961-1965. évi munkatervét is.

A tanulmány második részében a könyvtárakban folyó vizsgálatokat ismerteti. A szépirodalom, népszerű tudományos irodalom olvasottságának vizsgálatán kívül a könyvtárakban folyó vizsgálatok kiterjednek a folyóiratok olvasottságára, a szabadidő felhasználására, a nők és férfiak olvasási igényeire.

A harmadik rész a lengyel könyvkereskedelem, könyvkiadás helyzetével, munkájával és propaganda tevékenységével foglalkozik.

A vizsgálatok ismertetése során szerző kiemeli azokat a lengyel módszereket, amelyeket nemcsak Csehszlovákiában, hanem a többi szocialista országban is felhasználhatnának.

Tanulmányát a felhasznált irodalom jegyzékével egészíti ki, amely a publikált anyagon kívül tartalmazza a kérdéssel kapcsolatban elkészült, de nem publikált tanulmányokat is.

Bibliografia slovenskej knihovnickej literatúry. (Vyd.) Matica slovenská, Martin. [Martin]. 30 cm.

/Prehľad knihovnickej literatúry. Sériá B: Retrospektívne súpis 1. čís./
Soksz.

1. č. 1948-1959. 1961. 4. [172] lev.
2. č. Literatúra do r. 1948. Rozmnožené pre vnútornú potrebu knižničných pracovníkov. 1961. [78] lev.

Soksz

4-1307/1-2

016:02(437.6)

[Martin], Matica slovenská
Katalóg knihovnickej literatúry v -- --.

Martin, 1961. 93 p. 30 cm.
/Prehľad knihovnickej literatúry. B. Sériá: Retrospektívne súpis 2. čís./
Soksz.

4-1139

017.1(437.6):02

[Bratislava, Univerzita]

Katalóg knihovnickej literatúry v knižnici katedry knihovníctva KU. Zost. Gabriela Zibritová. (Vyd.) Matica slovenská, Martin. (Martin), 1961. 34 p. 30 cm.

/Prehľad knihovnickej literatúry. Sériá B: Retrospektívne súpis 3. čís./
Soksz.

4-1138

017.1(437.6):02

Bratislava, Univerzita.

Súpis diplomových prác absolventov Katedry knihovníctva Filozofickej fakulty -- -- obhájených do 1962. (Vyd.) Matica slovenská, Martin. [Martin], 1964. [1], 3 p. [19] lev. 30 cm.

/Prehľad knihovnickej literatúry. Sériá B: Retrospektívne súpis 5. čís./
Soksz.

4-1347

013:379.902(437.6)

S[slovenská] a[kademia] v[ied], Ústredná knižnica

Katalóg knihovnickej literatúry v -- --. (Sprac. Vincent Šabík.) [Vyd.] Matica slovenská, Martin. [Martin], 1964. 68, 6 p. 29 cm.

/Prehľad knihovnickej literatúry. Sériá B: Retrospektívne súpis 6. čís./
Soksz.

4-1404

017.1(437.6):02

[Bratislava], Univerzitná knižnica

Katalóg knihovnickej literatúry v -- --. [Vyd.] Matica Slovenská, Martin. (Martin), 1964. 203 p. 29 cm.

Soksz.
/Prehľad knihovnickej literatúry. B. Sériá: Retrospektívne súpis 8. čís./

017.1(437.6):02

4-1582

A Budapesti Műszaki Egyetem,
a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem
és az Országos Pedagógiai Könyvtár
közös munkájával készült dokumentációs kiadvány

A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára megkezdte a felsőoktatás kérdéseivel foglalkozó irodalom rendszeres dokumentációs feltárását és ennek alapján tájékoztató kiadvány közreadását "Felsőoktatási Szakirodalmi Tájékoztató" címen.

A kiadvány két sorozatban jelenik meg:

A/ Műszaki és Természettudományok (a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára szerkesztésében);

B/ Társadalomtudományok (a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára és az Országos Pedagógiai Könyvtár szerkesztésében.).

A kiadvány célja, hogy megkönnyítse a felsőoktatás irányító szervei, az egyetemek vezetése és oktatói számára a felsőoktatásügy időszerű szervezési tartalmi és módszertani kérdéseinek, vagyis nemzetközi helyzetének, világszintjének állandó figyelemmel kísérését.

A szolgáltatás információs bázisa a könyv és folyóiratirodalomra egyaránt kiterjed s egy kiadványban egyesítve nyújtja a szakirodalmi tájékoztatás három fő típusát: a címfordítást, referátumot és témadokumentációt.

A többoldalról megnyilvánult sürgető igények kielégítésére hivatott szolgáltatást jelen formájában kísérleti megoldásnak tekinti a kiadó. Végleges formáját a felmerülő igények, kívánságok és javaslatok legmesszebbmenő figyelembevételével fokozatosan kívánja kialakítani.

A dokumentáció gazdaságossága
c. tanulmány készülő, harmadik
a hatékonyságelemzés c. fejezetének vázlat

1964. elején jelent meg az OMKDK Módszertani Kiadványsorozata 1. számaként Csendes Béla "A dokumentáció gazdaságossága. Adalékok a dokumentáció idő- és költségelemzéséhez" c. tanulmánya.

A gazdaságosságra törekvés jelentősége a gazdasági, társadalmi és tudományos tevékenység minden területén fokozódik. A műszaki és gazdasági tájékoztatás (dokumentáció) gazdaságosságának vizsgálata során különbséget kell tenni – a szerző szerint – egyfelől a dokumentációs munka gazdaságossága, másfelől az információk értékek felhasználásának gazdaságossága között. Az előbbivel, a ráfordításokkal, az idő- és költségelemzés, az utóbbival a hatékonyságelemzés foglalkozik. A jelzett kiadvány az idő- és költségelemzést tárgyalja.

A bevezető rész indokolja a kérdés időszerűségét; feladatát a kis és közepes nagyságu dokumentációs állomások vizsgálatára korlátozza; vizsgálja a dokumentáció szerepét a kutatás és a termelés szerkezetében; arányértékeket közöl az üzemi teljes, a kutatási-, fejlesztési és dokumentációs ráfordításokról.

A második fejezet három főrésze oszlik: az állomás, a munka és a szervezet leírására. Az állomás ismertetése során elkülöníti a felfutási és működési költségeket; hazai és külföldi példák, valamint saját tapasztalatai alapján felállítja a közepes nagyságu dokumentációs állomás általános költségmodelljét. A második rész második egységét, a munka leírását, a mérési módszerek elvi kérdései vezetik be. Azután a hagyományos, és a gépi feldolgozási módok elemzése következik. A hagyományos munkafolyamatok ismertetése során a szerző tétélesen és számszerűen ismerteti és összehasonlítja a könyvtári és dokumentációs munkafolyamatokat. A gépi eljárásokról szóló, és szándékosan kevésbé részletes rész néhány másolási és mikrotechnikai eljárás gazdaságosságát tárgyalja. Az ismeretek közlésének költségeit ismertette, a könyv külön foglalkozik a szóbeli és írásos ismeretközlés költségeivel; számítást közöl az idegen nyelvismeret gazdasági értékéről; foglalkozik a fordítandó anyag megválasztásának pénzügyi vonatkozásaival, valamint a fordítói bérekkel és teljesítménynormákkal. A szervezet költségelemzése kiemeli a feladat és a ráfordítás helyes arányai megválasztásának fontosságát, majd a koordinációban rejlő idő- és költségmegtakarítás és a tervezés személyi kérdései jelentőségét hangsúlyozza; befejezésképpen a dokumentalisták bérezésével és besorolásával foglalkozik.

Mint a tanulmányban arra a szerző utalt, a harmadik fejezet a hatékonyságelemzés, részben terjedelmi okok miatt, részben további kutatások szükségessége miatt külön kötetbe kívánkozott.

Az alábbiakban közöljük a hatékonyságelemzés fejezetének tervezetét, amit Csendes Béla szives volt rendelkezésünkre bocsátani.

0 A feladat elhatárolása

0.1 A válaszadás forrásai.

- 0.11 A dokumentáció gazdaságossága irodalmának áttekintése.
 - 0.12 Saját tapasztalatok mint az általánosítás kiindulási pontjai.
 - 0.2 A feladat leszűkítése hatékonyságelemzésre.
- 1 A dokumentáció gazdaságosságának néhány általános szempontja.
 - 1.1 A gazdaságosság értékelésének lehetősége.
 - 1.2 Az eredményes felhasználás rábizonyítása célszerűségének korlátai, tekintettel a felhasználóra.
 - 1.3 A gazdaságossági példák bizonyító erejének korlátai.
 - 1.4 A dokumentáció haszna százalékos behatárolásának néhány elvi kérdése.
 - 2 A dokumentáció eredményességének közgazdasági értelmezése.
 - 2.1 Eredményességi fogalmak: rentabilitás, gazdaságosság, hatékonyság, gazdasági és társadalmi hatékonyság.
 - 2.2 Közgazdasági és dokumentációs eredményességi fogalmak összehasonlítása.
 - 2.3 Néhány közgazdasági hatékonyságelemzési kategória dokumentációs alkalmazási lehetősége. Elvi megközelítés.
 - 3 A dokumentáció hatékonyságának feltételei.
 - 3.1 A dokumentációs állomástól függő feltételek. (Részletes kifejtése a megjelölt I. kötetben. Ehelyütt az elemzési metodika logikai szerkezete miatt soroljuk fel.)
 - 3.2 A dokumentációs állomástól független feltételek.
 - 3.2.0 A tárolt és kibocsátott, valamint a felfogott információk aránya és felhasználása.
 - 3.2.1 A dokumentáció hatékonysága az információ felhasználója (kutató, mérnök, közgazda stb.) teljesítményének függvényében.
 - 3.2.2 A dokumentáció hatékonysága az alkalmazásbavétel függvényében.
 - 3.2.3 A dokumentáció hatékonysága a felhasználási terület jellege függvényében.
 - 3.2.4 A dokumentáció hatékonysága az alkalmazás kiterjeszhetősége függvényében.
 - 3.2.41 Az alkalmazás kiterjesztése térben és időben.
 - 3.2.42 Az alkalmazás kiterjesztése az anyagban.
 - 3.3 A dokumentáció hatékonyságának néhány jellegzetesen alkalmas területe.
 - 3.31 Egész népgazdaságok komplex fejlesztése.
 - 3.31.1 Távlati tervezés.
 - 3.31.2 Regionális tervezés.
 - 3.32 Népgazdasági nagyságrendű célfeladatok.
 - 3.32.1 Új népgazdasági ágak teljes kiépítése.
 - 3.32.2 Egyes ágazatok komplex fejlesztésének állandó és eseti feladatai.
 - 3.32.3 Nagy hatásterületű intézmények és berendezések felállítása.
 - 3.33 Vállalati dokumentációs feladatok.
 - 3.33.1 A vállalati dokumentáció jellege és hatékonysága a vállalat nagyságától, a tulajdonjog formájától és a profil tisztaságától függően; nagyvállalatok dokumentációja.

- 3.33.2 Közepes, kis és törpevállalatok dokumentációja a közösségi, társulati és idegen vállalati dokumentációs szervezetek szolgáltatásaira támaszkodva.
 - 3.33.3 Közepes, kis és törpevállalatok dokumentációs munkája hatékonyságának feltételei az információhordozók helyes megválasztása függvényében.
 - 3.34 A dokumentáció felhasználása személyes szükségletekre.
- 4 Megközelítési módszerek a dokumentáció hatékonysága meghatározására.
- 4.1 Közvetlen módszerek.
 - 4.11 A haszon számítása adott helyzetekben az összes tényezők mérhetősége esetén.
 - 4.12 A haszon számítása realizálható feltételezett helyzetekben valamennyi vagy néhány tényező mérhetősége esetén.
 - 4.2 Közvetett módszerek.
 - 4.21 Az információ hiányából eredő többletköltségek.
 - 4.22 Az információ hiányosságaiból eredő többletköltségek.
 - 4.23 Az információszolgáltatás késedelméből eredő többletköltségek.
 - 4.24 A megtakarítások mérése a dokumentalistát mint kutatót feltételezve.
 - 4.25 A megtakarítások mérése a kutatót mint dokumentalistát feltételezve.
 - 4.26 Az egyszer már fellelt és használt, de később elfelejtett adatok idő-, pénz és tempó-értékei ismételt igénylés esetén.
 - 4.27 A vetélytárs-érdekeltségek dokumentációs éberségének becslése és számítása, mindkét fél számára azonos feltételek mellett.
- 5 A dokumentáció hatékonyságának számítási és ábrázolási technikája. A dokumentációs feladatok optimalása. (Az 5. fejezet csak a logikai teljesség miatt szerepel a tematikában. Tüzetes kidolgozására ehelyütt nem kerül sor.)

- Függelékek:
- 1. A-Intézet dokumentációs munkájának hatékonysága a fenntartó intézmény kutatási és a hazai közlekedésügy műszaki-gazdasági feladatai területén.
 - 2. A dokumentációs ráfordítások hasznosságának néhány példája.
 - 3. Konkrét példák a megtérülési idő számítására. Különböző nagyságú, illetve több fokozatban megvalósuló dokumentációs ráfordítások összehasonlítása.

VÁLTOZÁSOK AZ INDAI KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI SZAKSAJTÓBAN

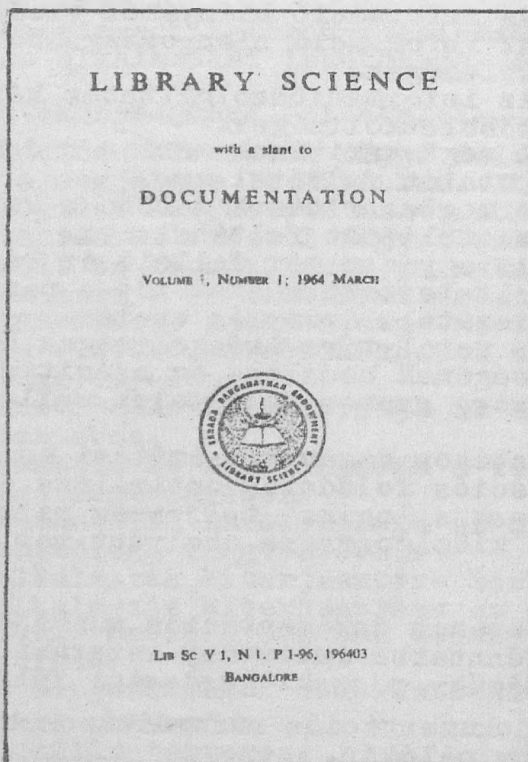
Ranganathannak, a világhíri hindu könyvtártudósnek szerkesztésében megjelenő *Annals of Library Science* c. szaklap 1964. évi számai eddig nem jelentek meg. Érdeklődésünkre most Ranganathan közölte velünk, hogy nem folytatja a folyóirat szerkesztését és nem tudja, vajon a kiadótestület (INSDOC) továbbra is közzéteszi-e a lapot, vagy sem. Ugyanakkor értesített bennünket, hogy az 1963 decemberében általa tett "Sarada Ranganathan Endowment for Library Science" elnevezésű alapítvány és a Documentation Research and Training Centre (Dokumentációs Kutató és Képző Központ) együttes kiadásában új könyvtártudományi folyóirat közzétételét határozta el.

Cimként előbb a *Library Science Annals*-t választotta, majd

később úgy döntött, hogy "Library Science with a Slant to Documentation" (Dokumentációs beállítottságú Könyvtártudomány) címen fogja megjelentetni. Tájékoztatása után hamarosan a folyóirat ei-

ső száma is megérkezett. Borítólapjából kiderül, hogy a szerkesztőbizottság a következő tagokból áll: Főszerkesztő: S.R. Ranganathan; segédszerkesztő és kiadó: A. Neelameghan; segédszerkesztő: A. R. Desai. A szerkesztőbizottság tagjai: Rasmus M'olgaard'H, a koppenhágai Dán Dokumentációs Központ vezetője; Eric De Grolier, a párizsi Francia Mű-

szaki Csere - és Dokumentációs Központ vezetője; J.Saha, a calcuttai Indiai Statisztikai Intézet könyvtárának vezetője; Masanobu Fujikawa, a tokiói Keio Egyetem Japán Könyvtáros Főiskola tanára; B. Tell, a stock-

holmi Atomenergiai Intézet könyvtárának vezetője; D.J. Foskett, a Londoni Egyetem Nevelésügyi Intézete könyvtárának vezetője; Jesse H. Shera, a clevelandi (Ohio, USA) Könyvtártudományi Főiskola dékánja, a Dokumentációs és Tájékoztatási Kutatási Központ igazgatója, és Pauline A. Atherton, a New-York-i Amerikai Fizikai Intézet Dokumentációs Kutatási Tervének h. igazgatója.

A folyóiratban részint eredeti cikkek, részint pedig a könyvtártudomány és a dokumentáció területébe vágó munkák szemléli fognak megjelenni. Az új folyóirat érdeklődési körébe különösképpen az alábbi tárgykörök tartoznak:

az osztályozás elmélete, módszertana és gyakorlati vonatkozásai;

az ún. "depth classification" (szóról-szóra mélyreható osztályozást jelent, Ranganathan azonban a kisebb dokumentumok, mint könyvrészek, kisebb folyóiratcikkek osztályozását érti rajta) tervezése;

dokumentációs technikai eljárások, beleértve a gépesített módszereket is; a műszaki tájékoztatási központok szervezése és irányítása;

reprográfia;

könyvtári és dokumentációs technikák szabványosítása;

közművelődési és főiskolai könyvtári hálózatok szervezése és vezetése;

dokumentálók és általános könyvtárosok képzése;

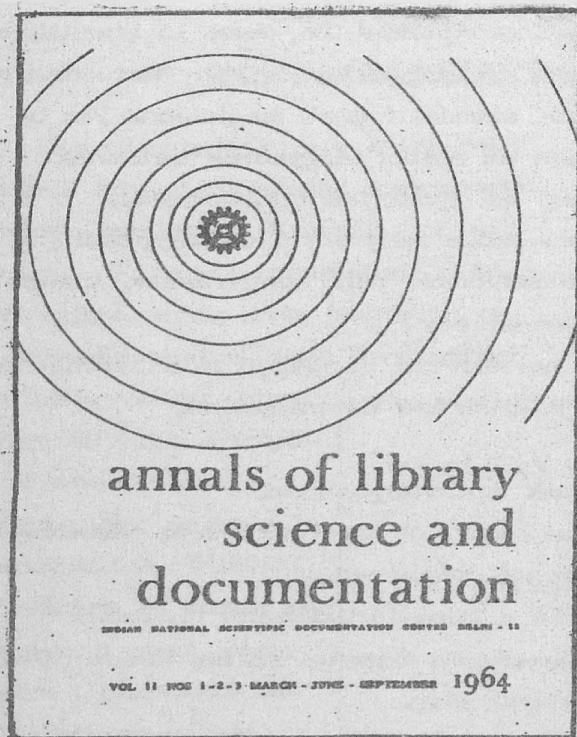
oktatási eljárások a dokumentáció és a könyvtártudomány területén.

A folyóirat évenként négyszer, nevezetesen március 31-én, június 30-án, szeptember 30-án, és december 31-én jelenik meg.

IASLIC Bulletin 1964. évi 9. kötetének 2. száma (74.p.) Ranganathan új lapjával kapcsolatban a következőket közli:

"Ranganathan kiapadhatatlan energiaforrása újabb könyvtártudományi lap örvendetes megjelenését eredményezte. Most fekszik előttünk a "Library Science with a slant on Documentation" első száma. Az "Annals of Library Science" c. folyóirat, amivel Ranganathan olyan hosszú időn keresztül szoros kapcsolatban állott, továbbra is rendszeresen megjelenik az INSDOC (Indian National Scientific Documentation Centre) kiadásában, bár kissé más címen, mint eddig. Ennek a folyóiratnak a címe ugyanis a jövőben: "Annals of Library Science and Documentation". Meg vagyunk győződve róla, hogy mindkét folyóirat továbbra is magas színvonalu lesz, mivel mindkettő mögött tehetség és fölkészültség áll."

Az új formában megjelent Annals első cikkét Lázár Péter írta a magyarországi dokumentációs szerve- zet felépítéséről

Az Annals 1964. évi 1-3. össze-
vont száma december végén érkezett
meg a Könyvtártudományi Szakkönyv-
tárba. A bevezetőben a szerkesztő a
következőket írja:

"Az INSDOC Végrehajtó Bizottsága
elhatározta 1964. május 7-i első érte-
keztetésén, hogy az Annals of Library
Science című folyóiratot Annals of
Library Science and Documen-
tation-nek nevezik. A Végrehajtó Bi-
zottság kívánságának megfelelően, az
Annals of Library Science bővített cím-
mel jelenik meg.

A tíz év folyamán az Annalsnak
az volt a különleges jellege, hogy
Dr. S. R. Ranganathan szerkesztet-
te, egyike a legkiválóbb szakemberek-
nek a világon a dokumentáció terüle-

tén. Ezen idő alatt az Annalsnak eredeti közleményei adták a jellegét és az
INSDOC szakemberei mély hálával tartoznak Ranganathan-nak a folyóirat ki-
adásában végzett fáradhatatlan munkájáért. Reméljük, hogy a folyóirat jövőbe-
ni számainál is segítségünkre lesz tanácsaival és közleményeivel. Örömmel ál-
lapíthatjuk meg, hogy S. Parthasarathya, aki mindezen évek alatt a folyó-
irat szerkesztője volt, most az egyedüli kiadója lesz a folyóiratnak.

Köszönettel tartozunk Dr. Lázár Péternek, a magyarországi Országos
Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ igazgatójának jelentős közlemé-
nyéért ebben a számban, amely a magyarországi dokumentáció szervezetéről
szól.

Mint állandó rovatot bevezetjük a kurrens dokumentációs irodalom kur-
rens bibliográfiáját. A jelen bibliográfia több mint 350 tanulmányt foglal magá-
ban, amelyek 43 dokumentációs periodikumban jelentek meg.

Elnézést kell kérnünk előfizetőinktől ennek az új kiadványnak késedel-
mes megjelenéséért. Különböző formalításokat kellett elintézni, mielőtt a bővi-
tett címmel megjelenő folyóirathoz hozzáfoghattunk volna."

Röviden

Anglia

A Librarian 1960 májusi számában dr. Einbinder kemény kritikában részeseítette az Encyclopaedia Britannica-t. (Ismertettük a K.F. 5.évf. 1960. 10.sz. 34-35.p.) Most Einbinder egész könyvet szentelt a Britannica nimbuszának megtépázására. (The myth of the Britannica - A Britannica mithosza. New York, 1964. 390 p.) A szerzőt a Library Review szemleírója szubjektívnek s rosszhiszeműnek mondja, mert elmarasztaló kritikáját főként az 1958. kiadásra alapozza s csak két fejezete foglalkozik az 1963. kiadással. (Libr. R. 19.vol. 1964. 7.(151).no. 507-508. p.)

**

A londoni National Central Library 47. évi jelentése szerint, 1962/63-ra Woolwich-ban új, nagyszabású épületet létesít, melyben több mint félmillió kötet helyezhető el, a főépület tehermentesítésére.

A jelentés évében tervet vitattak meg a BUCOP-nak negyedévi füzetekkel való folyamatos folytatására és éves és ötéves kumulációk készítésére. E célból azonban hozzá kell látni a World List of Scientific Periodicals-szel való egybeolvasztásához. (Zbl. Bibl. 78.Jg. 1964. 3.no. 183.p.)

Ausztrália

600 diák úgy tiltakozott Melbourneben az Egyetemi Könyvtár katasztrófális anyagi helyzete ellen, hogy egyik este - közvetlenül a könyvtár bezárása előtt - behatolt az épületbe s az egész éjszakát ott töltötte. Hogy el ne unják a tüntetők magukat, szórakoztatásukról egy öttagú zenekar gondoskodott. (Liaison. 1964. Jul. 43.p.)

Brazília

A fennállásának tizedik évfordulóját ünneplő Instituto Brasileiro de Bibliografia e Documentação (Brazil Bibliográfiai és Dokumentációs Intézet) folyóiratának, a Noticias Diversasnak utolsó két száma (2.vol. 1964.2., 3.no.) az alábbi tárgyú cikkeket tartalmazza: 2.no. Az Intézet tudományos dokumentációs tanfolyama: a tanfolyam szabályzata; az eddig rendezett tanfolyamok tárgya, eredménye. 3.no. A latin-amerikai tudományos folyóiratok számbavételére létesült Unesco munkacsoport; a brazil természettudományos és műszaki folyóiratokra vonatkozó tájékoztatás; az Intézet első év-tizede.

India

Indiában, Thaiföldön és Iránban nemzeti nyelvre fordítják a világirodalom több remekművét.

Az indiai Tudományos Akadémia a világirodalom 36 művét lefordíttatja India főbb nyelveire. A lefordításra váró művek között arab, kínai, angol, francia, német, ógörög, olasz, japán, latin, norvég, perzsa, orosz és spanyol nyelvű munkák szerepelnek. Molière vigjátékait, Shakespeare tragédiáit, Machiavelli II Principe című munkáját, továbbá Thukydides A peloponézosi háború története című munkáját, valamint Confucius műveit már közzétették India 12 nyelvén.

A Thaiföldi Nemzeti Unesco-Bizottság Balzac: Goriot apó, Shakespeare: Ahogy tetszik, Andersen Meséi és Lamb: Shakespeare elbeszélések című művét fogja nemzeti nyelven közzétenni.

Iránban Dante Divina Commedia-jának 1959-ben Doré illusztrációival közzétett kiadását fordítják le perzsa nyelvre (Accademie e Biblioteche d'Italia. 32.vol. 1964. 1-2.no. 63.p.)

Jugoszlávia

Az 1963 július 26-i földrengés Skopje Nemzeti és Egyetemi Könyvtárát is teljesen elpusztította. A könyvtár igazgatója arra kérte leveleiben a Kongresszusi Könyvtár vezetőjét, tartsa vissza egyelőre a nekik szánt folyóirat- és könyvküldeményeket, amíg a romok eltakarításával végeznek. Levelében többek között ezeket mondja:

"Ebben a nehéz időszakban minden erőfeszítésünk értékes gyűjteményeink (Macedonica, térkép-ritkaságaink, grafikai és zenei ritkaságaink) s oly nehézségek közepette összegyűjtött könyvállományunk fellelhető része megmentésére irányul. Laboratóriumainkat illetően semmi re-

ményt sem táplálunk: megsemmisültek az épület romjaiban." (L.C.InformB, 22.vol. 1964. 43.no. 580.p.)

**

A szkopjei Macedón Nemzeti és Egyetemi Könyvtár (Jugoszlávia), mely 1963. júliusban teljesen a földrengés áldozata lett, félmilliónál nagyobb állományának csak egy részét tudta megmenteni. A kölcsönvett állományt, mely jelenleg szükségből a földrengéstől sérült épületekben van elhelyezve, az ideiglenes, fémből építendő, 2000 m³-es csarnokokba fogják szállítani. A folyamatos könyvtári munka céljaira kb. 600 m³-es barakokat állítanak majd fel. Az ideiglenes épületek költségeire 175 millió dinár szükséges. A munkákat már megkezdték. A távolabbi jövőre egy kb. 12 500 m²-es területű új épületet terveznek, melynek költségei 1500 millió dinárra tehetők. (Zbl.Bibl. 78.Jg. 1964. 4.no. 245.p.)

Magyarország a külföldi szaksajtóban

Az "Ungheria d'Oggi" című Rómában megjelenő folyóirat 1964. évi 5. számában (55-59.p.) "La biblioteca dell' Accademia ungherese delle scienze" (Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára) címen jelent meg Rózsa Györgynek az MTA Könyvtára igazgatójának cikke. Az eredeti szöveg megtalálható a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban is.

**

A Szegedi Egyetemi Könyvtár és a Sachsen-Anhalt-i Egyetemi és Tartományi Könyvtár (Halle) közötti kölcsönös tapasztalatcsere keretében Thea Pätzold és Manfred Langer tudományos könyvtárosok 1964. május 19-29 között Szegeden voltak tanulmányuton. A magyar kollegák által gondosan előkészített programban első helyen egy budapesti tartózkodás

szerepelt, többek között a Széchenyi Könyvtár meglátogatása. A Szegeden töltött napok alatt a vendég könyvtárosoknak alkalmuk nyílt több szegedi könyvtár megtekintésére és a magyar könyvtárügy közelebbi megismerésére. A sok benyomás és ösztönző hatás mellett mindenekelőtt a magyar kollegák lenyűgöző szívélyességét és vendégbarátságát emeli ki a közlemény. (Mitt. Wiss. Bibl. DDR. 2.Jg. 1964. 8. no. 10.p.)

♦♦

A Budapesti Műszaki Egyetem meghívására Gabriele Ith, a Drezdai Egyetemi Könyvtár műszaki-tudományos felvilágosító részlegének vezetője 1964. június 14–28 között a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárában járt tapasztalatcserén. Alkalma nyílt alaposan tájékozódni a könyvtár technikai felszereléséről. Kiemelendő, hogy a központi könyvtárnak Xerox Rand készüléke van és hogy az évenkénti mintegy 1200 egyetemi előadás kéziratának könyvtári feldolgozására a budapesti Központi Statisztikai Hivatal Hollerith berendezését használhatja.

Frl. Ith felkereste ezenkívül a Széchenyi Könyvtár mellett működő Könyvtártudományi és Módszertani Központot is. Minthogy a KMK-ban sok új munka a kísérletezés stádiumában van és így a szakirodalomban erről még nem lehet olvasni, ez a látogatás különösen értékes volt, mert az ott kapott információk alapján számos párhuzamos munka elkerülhető.

A Technika Házában Frl. Ith-nek alkalma nyílt egy kiállításon egy IBM válogatógép megtekintésére. (Mitt. Wiss. Bibl. DDR. 2.Jg. 1964. 8.no. 102.p.)

♦♦

A budapesti Corvina Kiadó 1963-ban ismét egy sereg magyar irodalmi művet adott ki német fordításban. Megjelent többek közt két kitűnő regény: Aszlányi Károly "Sok hühó Emmiért" (Viel Lärm um Emmi) c. bájos szerelmi története, valamint Kosztolányi Dezső "Édes Anna" (Anna) c. társadalomkritikai regénye, amely egy cseléd-

leányról szól és a Magyar Tanácsköztársaság utáni időben játszódik. (Biblos. 13.Jg. 1964. 3.no. 184.p.)

♦♦

A Zentralblatt für Bibliothekswesen ezévi 9. száma bolgár forrásból (Bibliotekar. Sofia. 1964. 2.no. 50.p.) tizenkét soros hírből felsorolja a magyar Művelődésügyi Minisztérium könyvtártudományi és bibliográfiai kutatási tervének főbb témaköreit. (Zbl. Bibl. 79.Jg. 1964. 9.no. 567.p.)

Német Demokratikus Köztársaság

Az Arbeitsgruppe |Gesellschaftswissenschaftliche| und Allgemeine Auskunfts- und Beratungsstellen (Társadalomtudományi és Általános Felvilágosító és Tanácsadó Intézmények Munkacsoportja) 1963. nov. 14-én |Lipcsében megbeszélést tartott. Tárgya az NDK tudományos könyvtárai felvilágosító szolgálatára vonatkozó körkérdés eredménye volt.

Javaslatok hangzottak el az egyenletesebb terhelés és a felvilágosító munka terén való specializálás érdekében és kidolgozták a felvilágosító tevékenység helyesebb nyilvántartásának irányvonalait. A szocializmus és munkásmozgalom története irodalmának központi katalógusa folyamatban lévő munkáiról beszámoló hangzott el. A katalógus jelenleg mintegy 9000 címet ölel fel. Továbbiakban az 1., 2. és 3. Internationale bibliográfiájának tervét tárgyalták meg. (Zbl. Bibl. 78.Jg. 1964. 3.no. 181.p.)

♦♦

Berlinben, a szakszervezetek központi könyvtárában nagyarányú felújító munkálatokat fejeztek be 1964 elején. A munkálatok azzal kezdődtek, hogy archívumot építettek ki a szakszerve-

zeti munka anyagának gyűjtésére és hozzáférhetővé tételére a történeti kutatás számára. Az a terv, hogy a könyvtár eddigi dokumentációs-tájékoztató részlegét a szakszervezeti mozgalommal foglalkozó dokumentációs-tájékoztató központtá szervezik át. (Zbl. Bibl. 78.Jg. 1964. 6.no. 373.p.)

**

A Német Könyvtárszövetség racionalizálási és szabványosítási szakbizottsága 1964. május 1-én tartotta első ülését. Az ülésen az 1964/65-ös munkatervet beszélték meg, egyeztetve azt a Könyvtárépítés, Technikai Felszerelés és Berendezés Munkabizottságának munkájával. A szakbizottság többek között tájékozódni kíván a könyvtári és irodai technikai eszközök racionalis felhasználásának lehetőségeiről, a könyvtári és dokumentációs technika nemzetközi szintjéről, és az 1964. februári prágai konferencia határozatainak megfelelően kapcsolatot keres e tárgyban a megfelelő külföldi szervezetekkel.

A szabványosítás területén a Zentralstelle für Standardisierung des Zentralinstitutes für Information und Dokumentation-nal közösen kidolgozott könyvtári és dokumentációs vonatkozó szabványtervezeteket befejezi. További tervek: egységes terminológia kidolgozása a könyvtártechnika területén, tématerv összeállítása könyvtáros utánpótlás képzésére a tudományos és közművelődési könyvtárakban a könyvtártechnika és racionalizálás területén. (Mitt. Wiss. Bibl. DDR 2.Jg. 1964. 7.no. 82.p.)

**

A Tudományos Könyvtárak Tanácsa 1964. május 11-én a Deutsche Staatsbibliothekban tartotta második rendkívüli tanácskozását. A szakbizottságok folyamatban lévő munkáit beszélték meg, különös tekintettel a Német Könyvtárszövetség ujonnan alakult szakbizottságainak tevékenységére. Az alábbi szakbizottságok megszűnnek, illetve működésüket a Könyvtárszövetség illetékes szakbizottsá-

gai veszik át: képzés és továbbképzés, kiadványok kérdései, jogi kérdések, gépesítési és építési kérdések, bibliográfia és dokumentáció, statisztika szakbizottságai, valamint a felvilágosító és tanácsadó intézmények munkacsoportja.

A továbbra is megmaradó szakbizottságok és munkacsoportok munkatervét a tanácskozás néhány kiegészítéssel, illetve változtatással elfogadta. A tanácskozás a Német Könyvtárszövetséggel és a Szakállamtitkársággal való együttműködésre vonatkozó határozatok elfogadásával zárult. (Mitt. Wiss. Bibl. DDR. 2.Jg. 1964. 7. no. 79.p.)

**

1964. május 21-22-én utoljára ült össze a Gothai Tartományi Könyvtárban a Kiadványkérdések Szakbizottsága (Kommission für Publikationsfragen), amelynek feladatait a Német Könyvtárszövetség könyvtártudományi kutatási, kiadvány- és könyvtárpropaganda szakbizottsága veszi át.

Az ülés középpontjában a négy nagy thüringiai könyvtár: a Jénai Egyetemi Könyvtár, a Weimari Thüringiai Tartományi Könyvtár, a Gothai Tartományi Könyvtár és az Erfurti Tudományos Könyvtár publikációs tevékenységének fokozása állt. Ennek megfelelően javasolták a nagykönyvtárak állományában lévő értékes régi irodalomnak a sajtó útján való propagálását, a könyvtáros kollegáknak a könyvtártudomány egyes ágaira való specializálódásának elősegítését és recenziós tevékenységüknek a Zentralblatt utján való aktivizálását. (Mitt. Wiss. Bibl. DDR. 2.Jg. 1964. 8.no. 94-95.p.)

**

A Német Könyvtárszövetség tervezési és statisztikai szakbizottsága 1964. május 28-án a Drezdai Műszaki Egyetem Könyvtárában tartotta első alakuló ülését. Az 1964/65-ös munkaterv főbb pontjai: 1. kimutatás összeállítása az NDK főfoglalkozású könyvtáros által vezetett könyvtárainról; 2. szak-

vélemény kidolgozása az NDK valamennyi könyvtárára érvényes egységes statisztikai adatszolgáltatás lehetőségeiről; 3. bibliográfia összeállítása a tervezéssel és statisztikával kapcsolatos nemzeti és nemzetközi szakirodalomról; 4. a Jahrbuch der Bibliotheken, Archive und Dokumentationsstellen der DDR átalakítása a Német Könyvtárszövetség organumává; 5. szakvélemény kidolgozása a tervezés és statisztika jelenlegi állásáról és távlatairól.

A szakbizottság évenként kétszer ül össze. (Mitt. Wiss. Bibl. DDR 2.Jg. 1964. 7.no. 82-83.p.)

**

A Német Tudományos Akadémia Gazdaságtudományi Intézete, fennállása 10 évfordulója alkalmából, 1964. június 5-én megbeszélést tartott a társadalomtudományok tájékoztatási és dokumentációs kérdéseiről. A bevezető előadást Wolfgang Seidel tartotta "A gazdaságtudományok dokumentációs rendszerének kiépítése és megszervezése" címen.

Különösen hangsúlyozták a megbeszélésen a könyvtárakkal való együttműködés, a Dokumentationsdienste készítésében szakemberek munkába állításának fontosságát és egységes osztályozási rendszer kidolgozásának sürgős szükségességét. (Mitt.Wiss.Bibl. DDR. 2.Jg. 1964. 7. no. 80.p.)

**

1964. június 8-án Josef Stummvoll, az Osztrák Nemzeti Könyvtár igazgatója látogatást tett a Lipcsei Egyetemi Könyvtárban. Az igazgató meghívására résztvett egy vezetőségi ülésen, amelynek során gazdag tapasztalataiból merítve értékes hozzászólásával segítette a könyvtári gyakorlat akut kérdéseinek megvitatását. Ezenkívül a könyvtár dolgozóinak előadást tartott a tudományos könyvtárak gépesítési kérdéseiről, elsősorban a katalogizálás területén. Rámutatott ennek során a gépesítésnek mind az előnyeire, mind a hátrányaira. Az előadást élénk vita követte. (Mitt.Wiss.Bibl. DDR. 2.Jg. 1964 7.no. 89.p.)

A Berliner Titeldrucke füzetei 1964-től nem jelennek meg többé. Helyette nyomtatott címkártyák szétküldésével erősítik meg a tájékoztató szolgálatot. Az érdekelteknek módjukban áll a kártyákat szakok szerint rendezve, folyamatosan beszerezni. Együttal lényegesen meggyorsul a Deutsche Staatsbibliothek új külföldi beszerzéseiről nyújtott tájékoztatás. (Zbl. Bibl. 78.Jg. 1964. 3.no. 180-181.p.)

**

A drezdai Műszaki Egyetem könyvtárában a folyóirat-olvasóteremben repro-készüléket helyeztek el. Ezzel lehetőséget nyújtottak arra, hogy az olvasók maguk készíthessenek azonnal mikrofilmet az olvasóteremben található olyan irodalomról, mely egyáltalán nem, vagy csak igen rövid időre kölcsönözhető. (Zbl. Bibl. 78.Jg. 1964. 6.no. 372.p.)

**

A lipcsei Deutsche Bücherei 1963. évi összegyarapodása 92 000 kötet, illetve bibliográfiai egység. A könyvtár alapítása óta eddig ez a legmagasabb gyarapodási szám, 18 926 kötettel több az előző évinél. Ezenkívül beszerzett még a könyvtár 12 173 szabványt, 43 000 szabadalmi leírást és 789 grafikát, filmet és hanglemezt. (Zbl.Bibl. 78.Jg. 1964. 4.no. 244.p.)

Német Szövetségi Köztársaság

Bajorország 15 könyvtárának összesen 7 millió kötetnyi állományáról központi katalógus készül mikrofilmen.

A bajor kultuszminisztérium közleménye szerint a müncheni Bayerische Staatsbibliothek 2,2 millió kötetes állományával jelenleg a világ legnagyobb német könyvtára. A könyvespolcok hossza 78 kilométer. A könyvtárhoz az elmúlt évben 408 000 könyvkérés érkezett be, s ennek 90 százalékát a könyvtár állományából tudták kielégíteni.

teni. Az olvasók 70 %-a egyetemi hallgató. Ez a jelenség a Müncheneri Egyetemi Könyvtár sirlalmas állapotával magyarázható. (DFW. 12.Jg. 1963-1964. 6.no. 215.p.)

**

A Volkswagenwerk Alapítvány anyagi támogatásával a hannoveri Niedersächsische Landesbibliothek mellett mintegy 25 000 kötetes állomány-nyal Leibnitz Forschungsbibliothekot állítanak fel. A könyvtár, amely a Leibnitz-kutatás központja lesz, a nagy filozófus művei mellett más olyan 17-18. századi munkákat is tartalmaz, amelyek a kor világnézetét tükrözik. (DFW. 12.Jg. 1963-1964. 6.no. 214.p.)

**

Az NSzK és Nyugat-Berlin üzemi közművelődési könyvtáraiban 1962-ben 1,7 millió dolgozó 1,8 millió kötet könyv között válogatható. A kikölcsönzött kötetek száma 6 millió volt. 132 390 kötet új könyvet szereztek be, egy-egy kötet ára átlag 12 DM volt. Az egy személyre eső beszerzési összeg 0,96 DM. A legnagyobb üzemi közművelődési könyvtárnak 87 000, a legkisebbnek 150 kötetes állománya van. Legtöbb az 1000-5000 kötetes könyvtár. (DFW. 12.Jg. 1963-1964. 6.no. 219.p.)

**

A stuttgarter Institut für Auslandsbeziehungen utazási könyvtárát rendezett be, amelyben igyekszik minél több utazásokról szóló művet összegyűjteni. (DFW. 12.Jg. 1963-1964. 6.no. 216.p.)

**

A Dél-Szászországi Művelődési Minisztérium hat éve kezdte meg un. Dorfgemeinschaftshaus-ok (falusi klubházak) felállítását. 18 ilyen klubház nyílt meg a hat év alatt, további 25 építése folyamatban van, 50 pedig a tervezés stádiumában van. E klubházak

elsősorban kulturális intézmények. Csaknem valamennyinek van könyvtára. Egyes községekben, amelyek eleinte voltakodva szánták rá magukat könyvtárak felállítására, rövidesen meg kellett duplázni az állományt. (DFW. 12.Jg. 1963-1964. 4.no. 134.p.)

**

A Stadt- u. Universitätsbibliothek Frankfurt am Mainban átfogó katalógust készít, mely valamennyi frankfurti ősnyomtatványt, régi és újabb kéziratot és korai nyomtatványt tartalmazni fogja. A katalógus terjedelme előreláthatólag 6 kötet lesz. (Börsenblatt. Frankfurt. 19.Jg. 1963. 2024-2025.p.)

Olaszország

A Biblioteca Hertziana di Roma 1963-ban ünnepelte fennállásának 50. évfordulóját. A könyvtárat - amely a történelmi Zuccari palotában nyert elhelyezést - Henriette Hertz kölni német származású nő alapította. A könyvtár a Hertz, a Frieda Mond és az E. Steinmann magánkönyvtár anyagával kezdte meg működését. Célja: a középkori és modern művészeti tanulmányok művelődésének elősegítése, különös tekintettel Itáliára. Gondozását idővel a Kaiser-Wilhelm-Gesellschaft (mai néven Max-Planck-Gesellschaft) vette át. A könyvtár jelenleg egyike Európa legteljesebb szakkönyvtárainak; állománya kb. 40 000 kötet mű és több mint 70 000 fénykép. A könyvtár adja ki a "Roemische Forschungen" című folyóiratot. (Accademie e Biblioteche d'Italia. 32.vol. 1964. 1-2. no. 63.p.)

A Harvard University emlék-könyvtár építését kezdte el volt hallgatója, John F. Kennedy tiszteletére. A könyvtár neve ez lesz: Kennedy Presidential Library and Museum. Kézirat-állománya nemcsak Kennedy kéziratait fogja tartalmazni, hanem az egész Kennedy-kormányzat rendeleteit, irományait. Így a könyvtár az elhunyt elnök kormányzati időszakára teljes dokumentum-gyűjteményének lesz őrzőhelye. Az épület építkezési költségei előreláthatóan 6 millió dollárra rugnak. Az összeget társadalmi gyűjtés útján teremtik elő. (L.J. 89.vol. 1964. 2. no. 210. p.)

**

A Washington University School of Medicine Shakespeare születésének 400. évfordulója alkalmával "Shakespeare mint orvos" címen kiállítást rendezett. A kiállításon Shakespeare műveinek azok a részei szerepeltek, amelyek orvosi aforizmákat, a közegészségügyre, járványokra, a szemre, fültre, orra, torokra, sebekre, gyógyszerekre és mérgekre, valamint a terheségre vonatkozó megjegyzéseket tartalmaznak. (Library Notes. Washington University School of Medicine. 3.vol. 1964. 7.no. 3.p.)

**

A Német Shakespeare Társaság weimari könyvtára 7400 kötetes tudományos és irodalmi gyűjteménye a legnagyobb az európai kontinens hasonló tárgyú gyűjteményei között. A könyvtár segítségére van a tudósoknak és intézményeknek a kutató munkában. Az 1963-ban ujonnan beszerzett 120 mű között található Gordon Ross Smith "A classified Shakespeare-bibliography 1936-1958" c. műve és egy különösen értékes négykötetes észt Shakespeare-kiadvány, a fordító, G. Meri ajándéka Tallinból. (Eibliothekar. Berlin. 18.Jg. 1964. 4.no. 446.p.)

A kairói El-Azhar Egyetem régi Maghreb Ronak diákszállása könyvtárában a Korán kéziratát fedezték fel. A kézirat kereken 10 000 oldal, szarvasbőrből készült pergamentre írva. Mintegy 1200 éves. A kutatók feltevése szerint Osman, az Iszlám harmadik kalifája tulajdonában lehetett. Akkor találták meg, amikor a 900 évnél is régebb diákszállás könyvtárának állományát az egyiptomi kormány utasítására újra leltározták. A több ezer kötetes könyvtárban 247 régi Korán-kézirat van. (Zbl.Bibl. 78.Jg. 1964. 4.no. 248.p.)

**

Cheng Tou Ming-dinasztiabeli császár (i.u. 1403-1424) uralkodása alatt állították össze az un. Yung Lo Enciklopédiát, ami lényegileg a kínaiak által addig az időpontig ismert valamennyi tudásanyagot tartalmazta. Szerkesztésében és megírásában mintegy 3000 tudós vett részt. Eredeti alakjában az enciklopédia 22,937 címszót tartalmazott. A munka - terjedelme miatt - egyetlen példányban készült. Száz évvel később azonban több mint 100 irnok munkájával egy másolatot is készítettek róla.

Az eredeti példány a Ming-dinasztia utolsó éveiben, 1640 körül, tűzvész áldozata lett. A másolat is sokat szenvedett a későbbi évszázadokban tűzvész és háborús pusztítások folytán. Köteteink száma 800-egynéhányra csökkent; a megmaradt kötetek is szerte szóródtak a világban az Amerikai Egyesült Államok, Japán, Nagybritannia, Németország, a Szovjetunió és Vietnam könyvtárai és magángyűjtői között.

A most közzétett másolat úgy jöhetett létre, hogy Yang Chia-Lo kínai tudós 30 évi munka árán megállapította az enciklopédia maradványainak lelőhelyeit s fotókópiákat készített róluk.

A nyilvántartott 803 kötet máso-

lata 100 kötetes sorozatban jelent meg Taipei-ben. A szerkesztő a mű egy sorozatát a Kongresszusi Könyvtárnak ajándékozta. (L.C.Inform. B. 22. vol. 1963. 43. no.577-578.p.)

**

A Kongresszusi Könyvtár a tókiói Parlamenti Könyvtártól megszerezte annak a koreai bibliográfiának negatív és pozitív mikrofilm-másolatát, amely 1955-ben jelent meg Észak-Kóréában. A mű címe: (angol átirásban) "Choson sojihak Kagwan" (Bevezetés a koreai bibliográfiába). A Yi-dinasztia (1392-1910) alatt közzétett munkákat foglalja egybe ez a koreai nyelven írt első ilyen nemű munka.

A 319 lap terjedelmű kiadvány a következő három részre oszlik: 1. a bibliográfia kommunista társadalomban való jelentőségének elméleti elemzése; 2. a koreai könyvek fejlődése, jelentésük és kiadásuk története, a könyvtárak tevékenysége és funkciói a Yi-dinasztia alatt; 3. Kórea történetére és civilizációjára vonatkozó művek bibliográfiája. A bibliográfiai részben kb. 1100 válogatott mű címe szerepel az alábbi 12 kategória szerinti csoportosításban: bibliográfia, enciklopédikus művek, természettudományok, mezőgazdaság, orvostudomány, jogtudomány, történelem, földrajz, hadtudomány, nyelvészet, irodalom, vallás. A mű szerzői és cím-mutatóval van ellátva. (LC Inform. B. 23.vol. 1964. 25.no.300. p.)

**

A drezdai Deutsche Fotothek, mely a Deutsche Staatsbibliothekhoz tartozik, az 1963. év végén kölcsönképpen átvette a berlini Német Művészeti Akadémia történeti képgyűjteményét: 53 870 képet és 7325 negatívot. Az anyagban 45 000 portré és valamennyi országból régebbi kori épületek, szobrok és festmények képei láthatók. A gyűjtemény szisztematikus rendben áll tudományos célok szolgálatára. Értékes kiegészítése a Deutsche Fotothek eddigi állományának.

A berlini Talajtani Társaság mint-

egy 24 000 kötetből és 20 000 térképből álló állománya, melyet 1947 óta a Deutsche Staatsbibliothek kezel, újra megnyílt a nyilvánosság számára. (Zbl. Bibl. 78.Jg. 1964. 4.no. 243-244.p.)

**

A Deutsche Bücherei Német Könyv- és Kéziratmuzeuma állandó kiállításának első része 1964. január elején megnyílt. A kiállítás a kézirat történetet kezdetétől a római időkig mutatja be. Áttekintést nyújt a könyvformák és a középkori könyvdisztítés, könyvmásolás fejlődéséről és a kéziratok anyagának, kötésének történetéről. (Zbl.Bibl. 78.Jg. 1964. 4.no. 244.p.)

**

A greizi Német Papirmuzeum 1964. január 1-től beolvadt a lipcsei Deutsche Bücherei-be és egyesült a Német Könyv- és Kéziratmuzeummal. Ezáltal összpontosul a papírtörténetre vonatkozó gyűjtő és kutató tevékenység. A Német Papirmuzeum állományát 1964 első felében szállítják Lipcsébe. (Zbl.Bibl. 78.Jg. 1964. 4.no. 244.p.)

**

A magánkézben levő ismert chicagói tudományos könyvtár, a Newberry Library, két és háromnegyed millió dollárt adott a Louis H. Silver-féle ritka könyv- és kéziratgyűjteményért. A kb. 800 darabból álló gyűjtemény angol nyelvű, európai történelmi és irodalmi műveket tartalmaz. Többek között 19 Shakespeare kvarto és 4 folió kiadás, táblanyomatott művek, William Caxton által nyomtatott könyvek, ritka Chaucer-, Lydgate-, Wotton-, Homérosz-, Arisztotelész- és Petrarca kiadások, Cellini-, Michelangelo-, Casanova-kéziratok szerepelnek benne. Az adás-vétel érdekessége, hogy a Newberry Library az utolsó pillanatban ütötte el a gyűjteményt az University of Texas könyvtárának kezéről, amelyik az utóbbi években az Amerikai Egyesült Államok s talán az egész világ legnagyobb ritkakönyv-vásárlásait eszközölte. (Libr.J. 89.voi. 1964. 12.no. 2571.p.)

ÚJABB KÖNYVEK A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI SZAKKÖNYVTÁRBAN

4.1 P 73

Planning library buildings for service. Proceedings of a library buildings and equipment institute sponsored by the Section on Buildings and Equipment, Library Administration Division, American Library Association, 1961. Kent. Ed. by Harold L. Roth. Chicago, 1964. 127 p. illusztr. 28 cm.

4-1510

022(061.3)

New reference tools for librarians. Compil. and ed. by Hans Zell. Oxford - Edinburgh, Maxwell, (1964). [10], V, 234 p. 23 cm.
1-2. suppl. 1964. [14], 62 p., III, 56 p. 33 cm.

Soksz.

4-1366

4-1366/1-2. suppl.

016:025.5(100)

Scientists, engineers, and technicians in the 1960's. Requirements and supply. Prep. for the National Science Foundation by the U. S. Department of Labor, Bureau of Labor Statistics. (Washington, 1964.) VII, 68 p. 27 cm.

/NSF. 63-34./

Soksz.

4-1238

001.891.007(73)"196"(047)
62.007(73)"196"(047)

4.49 L 75

Lochkartentechnik. (Leiter des Kollektivs: Heinz Schöppenthau.) Berlin, Die Wirtschaft, (1964). 357 p. illusztr. 22 cm.

Bibliogr. 357. p.

3-2157

681.177(022)

BRISZKMAN, M(ihal) A(rkad'evics) - BRONSTEJN, M(ibalina) P(etrovna)
Szosztavlenie bibliograficeszkib poszobij. Prakticeszkoe rukovodstvo. Moskva, Izdat. Kniga, 1964. 300 p. 22 cm.

Bibliogr. 289-296. p.

3-2155

01.001(47)(022)

KUNZE, Horst

Über das Registermachen. Leipzig, Bibliographisches Institut. 1964. 64 p. 22 cm.

3-2111

001.814.4

11.33 H 27

Handbuch der technischen Dokumentation und Bibliographie. 7. Bd. Internationales Verlagsadressbuch. Bearb. von Klaus Gerhard Saur. München, Verl. Dokumentation d. Technik, 1964. XIV, 338 p. 21 cm.

655.41(100)(058.7)

3-1997/7

10-11 R 72

RIEGER, Herbert

Methoden und Formen der Literaturinformation. Leipzig, Verl. für Buch- und Bibliothekswesen, 1964. 81 p. 22 cm.

/Bücherei des Dokumentalisten 20./

/Einführung in die Information und Dokumentation 4./

Bibliogr. 67-68. p.

3-1917

002.009.5:001.8

BIRLEY, Robert

Printing and democracy. London, Monotype Corp. 1964. 31 p. 5 t. 25 cm.

3-1916

655(420):342.732

ROST, Gottfried

Bibliothek und Dokumentation. Eine bibliographische Grundlage für die Diskussion über ein einheitliches Informationssystem. Leipzig, 1964. 35 p. 21 cm.

/Bibliographischer Informationsdienst der Deutschen Bücherei 5. No./

2-1679 2-1709

016:102:002

KRAŚNIEWSKA, Krystyna - WILSKA, Barbara
Księgozbiór i czytelnicy biblioteki ba-
łuckiej. Próba analizy. [Wyd.] Biblioteka
Narodowa, Instytut Książki i Czytelnictwa,
[Warszawa]. Warszawa, 1964. 164 p. 21 cm.
/Z badań nad czytelnictwem 6. no./
Bibliogr. 95. p.

028.9(438)(047.31)

2-1729

Studying with microfiches. [Ed. by] the
Microfiche Foundation. Delft, 1964. 8 p.
21 cm.

/Publications on the microfiche 1. no./

2-1666

778.14.071

11.92 E 10

EAGER, Alan R.

A guide to Irish bibliographical material. Being a bibliography of Irish bibliographies and some sources of information. [Ed. by] the Library Association. London, 1964. XIII, 392 p. 23 cm.

016(415)

3-2090

(TOSEVA, Sznezsina Todorova - DAFINOV,
Zaravko Nedjalkov - MLADZSOV, Georgi Ki
rilov)

Minimum bibliotecsna tehnika. 2. pop-
raveno izd. [Izd.] Komitet po kulturata i
izkustvoto upravlenie "Kulturno-
proszvetni insztituti". Szofija, Nauka
i izkustvo, 1964. 234 p. 21 cm.

2-1655

02(078)

Library Association, London and Home Coun-
ties Branch

Librarianship overseas. Papers read at
the Week-end Conference of the - -, 1964.
(Ed. B. H. Baumfield.) (London), 1964.
87 p. 2 t. 19 cm.

02(41)(061.3)

2-1662

MALEK, Rudolf - PETRÝL, Miroslav
Knihy pražané. Pět set let knižní
kultury v Praze. Adresář knihoven, nakla-
telství a knižních prodejen. (Vyd.) Praž-
ská informační služba, (Praha). Praha, Or-
bis, 1964. 393 p. 17 cm.

1-156

09(091)(437.11)"145/19"

02(437.11)(058.7)

655.4/.5(437.11)(058.7)

KNOTH, Günter

Brandschutz. Eine Literaturzusammen-
stellung für die Angehörigen aller Brand-
schutzorgane in der Deutschen Demokrati-
schen Republik. Leipzig, 1964. 52 p. 21
cm.

/Bibliographischer Informationsdienst
der Deutschen Bücherei 7. No./

2-1683

016:614.84(430.2)

Sarajevo, Narodna biblioteka Bosne i Her-
cegovine
Statut. (Sarajevo, 1964.) 38 lev. 30 cm.
Soksz.

4-1553

027.54(497.15./16)(061.1.013.2)

WILKENS, Erik

Der Deutsche Bücherverband 1949 bis
1964. Ein Rückblick. Durchges. Text eines
Vortrages zur Jahrestagung des Verbandes
im Februar 1964. (Hrsg. Deutscher Büche-
reiverband, Arbeitsstelle für das Büche-
reiwesen.) Berlin, 1964. 21 p. 30 cm.

/Büchereidienst 8. Beih./

Soksz.

4-1539

02(430.1)(061.2)(091)

Analiza desetogodišnjeg rada i predlog
sedmogodišnjeg plana razvoja biblioteka
Srbije 1964-1970. [Izd. Narodna bibliote-
ka SRS, Beograd.] Beograd, [1964.] [5],
211 p. 29 cm.

Soksz.

4-1552

021.13(497.11)"1964/1970"

NIKIFOROVSKAJA, N. A.

Pravila bibliograficeszkogo opiszanij proizvedenij pecsati. Pozsobie dija bibliografov, naucsnuh i izdatel'szkih rabotnikov. [Izd.] Akademiya Nauk SzSzsZR, Biblioteka. Leningrad, 1964. 291 p. 22 cm

025.3(47)

3-2053

SZMIERNOVA, B. A.

Dejatel'noszt' Goszudarstvennoj biblioteki SzSzsZR imeni V. I. Lenina v oblasti rekomendatel'noj bibliografii.

[Izd.] Biblioteka SzSzsZR im. V. I. Lenina, [Moszkva]. Moszkva, Izd. Kniga, 1964. 236 p. 22 cm.

3-1920

01:[019.922:027.54(47)

[Leningrad], Publicsnaja biblioteka im. M. E. Szaltukova-Scsedrina

Publicsnaja biblioteka 150 let. [Avtoru] Ju(rij Szergeevics) Afanasz'ev, A(lekszandr Szergeevics) Mil'nikov. (Leningrad), Lenizdat, 1964. 140 p. 17 cm.

1-147

027.54(472.51)Szaltukov-Scsedrin(091)

■ ■ ■

GOLDSTEIN, Harold

The future role of the New York State Library in statewide audiovisual activities: a survey with recommendations. Urbana, Ill. 1964. 30 p. 29 cm.

[University of Illinois Graduate School of Library Science. Occasional papers 70. no.]

4-1191

027.54(747):025.177

[Washington], Library of Congress

The - - and its work. A selection of pictures with descriptive text. (Washington), 1950. [32] lev. illusztr. Har. 24 cm.

3-2165

027.54(73)(084.12)

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ. 10. évf. 1964. 6. sz. Kiadja a Könyvtártudományi és Módszertani Központ. F.k.: Barabási Rezső. Szerkeszti: Bóday Pál. 1965. február 10. Példányszám: 720 Terjedelem: 5,5 A5 iv. Készült az OSZK házi sokszorosítójában (Sp. V. Guszev u. 1.) F.v.: Müller Jánosné.